

Az Alkotmánybíróság döntésének tájékoztató jelleggel közzétett, nem hivatalos szövege. A hivatalos közzétételre a Magyar Közlönyben, illetve az Alkotmánybíróság Határozatai című hivatalos lapban kerül sor.

III/315/2025.

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta – *dr. Czine Ágnes, dr. Handó Tünde, dr. Márki Zoltán és dr. Patyi András* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával - a következő

#### határozatot:

Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 869. § (2) bekezdés b) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezést elutasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

#### Indokolás

##### I.

- [1] 1. A Debreceni Ítéltábla mint másodfokú bíróság bírói tanácsa Bf.II.584/2024/183. számú, Bf.II.747/2024/4. számú, Bf.II.762/2024/7. számú, valamint Bf.II.765/2024/5. számú végzéseivel az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 869. § (2) bekezdés b) pont alaptörvény-ellenességének megállapítását és ex nunc hatályú megsemmisítését indítványozta.
- [2] Az Alkotmánybíróság az indítványok alapján indult alkotmánybírósági eljárásokat tárgyak összefüggő jellegére tekintettel, együttes vizsgálat és elbírálás végett az Abtv. 58. § (2) bekezdése és az Alkotmánybíróság Ügyrendjének 34. § (1) bekezdése alapján egyesítette.
- [3] Az indítványozó bíróság – valamennyi indítványában – az I. rendű terhelt és társai ellen költségvetési csalás büntette és más bűncselekmények miatt folyamatban lévő büntetőeljárásokban fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [4] A büntetőeljárások előzményeként a Heves Megyei Főügyészség a nyomozás befejezése után négy különböző vádiratban emelt vádat. Az ügyészség az I. rendű terhelt és 132 társa ellen B.728/2015/108. számon 2015. október 16. napján kelt, majd

az I. rendű terhelt és 137 társa ellen B.320/2018/38-XXXII. számon 2018. június 27. napján kelt vádiratot nyújtott be az Egri Törvényszéken.

- [5] A harmadik vádiratot a Heves Megyei Főügyészség az I. rendű terhelt és 36 társa ellen 2020. november 4. napján B.436/2020/24. számon nyújtotta be az Egri Járásbíróságon, valamint a negyedik vádiratban az I. rendű terhelt és 18 társa ellen 2023. november 2. napján B.32/2021/213. számon emelt vádat az Egri Törvényszéken.
- [6] Ezek az alapügyek az egyes terheltekkel szembeni büntetőeljárások elkülönítése következtében több bíróság előtt ma is folyamatban lévő, illetve időközben befejezett büntetőeljárásokra ágaztak szét az egész ország területén.
- [7] A teljes ügycsoport irat-anyaga meghaladja a másfél millió oldalt, több mint 500 személlyel szemben közöltek gyanúsítást, kb. 6 ezer tanút hallgattak ki, mintegy 500 szakvélemény készült, 12 ezer bűnjel van az ügyekben, több száz tárgyalási napot töltöttek az ügyekkel a bíróságok, illetve többezer oldalnyi perbeszéd hangzott el.
- [8] Jelen alkotmánybírósági eljárás szempontjából releváns büntetőeljárás a B.728/2015/108. számú vádirat alapján az I. rendű terhelt és 132 társa ellen indult ügy, amelyben az Egri Törvényszék 7.B.30/2015/7137. számon hozott ítéletet.
- [9] Az ügyben másodfokon eljáró indítványozó az Egri Törvényszék 7.B.30/2015/7137. számú ítéletének a felülvizsgálata során 8 büntetőeljárást különített el. Az indítványozó bíróság ezekből 4 büntetőeljárásban jogerős ítéletet hozott 2024. november 20. napján Bf.II.553/2024/136. és Bf.II.654/2024/23. számon, továbbá, 2024. december 4. napján Bf.II.605/2024/105. és Bf.II.677/2024/37. számon.
- [10] Az említett 8 ügyből folyamatban maradt további négy – a Bf.II.584/2024, a Bf.II.762/2024., a Bf.II.765/2024., a Bf.II.747/2024. számú – büntető ügyben az indítványozó az eljárást felfüggesztette és 2025. február 3. napján az Alkotmánybírósághoz fordult a jelen alkotmánybírósági eljárásban egyesített bírói kezdeményezésekkel.
- [11] Az indítványozó 2025. április 14. napján a Bf.II.733/2024/11. számú végzésében foglalt újabb bírói kezdeményezést nyújtott be. Az elkülönített ügyben ugyancsak az Egri Törvényszék 7.B.30/2015/7137. számon hozott ítéletet és másodfokon van folyamatban az indítványozó – a Debreceni Ítéltábla Bf.II. tanácsa előtt – az eljárás. A LXXII. rendű vádlottal szemben folyó eljárás elkülönítéséről az indítványozó 2024. november 20. napján megtartott nyilvános ülésén eljárási okból, a védővel szemben kiszabott rendbírság másodfokú elbírálása végett döntött és az ügyet a Kúriára terjesztette fel, amely a Kúria Bpkf.I.215/2025/3. számú, rendbírságot helyben hagyó végzésével 2025. március 28. napján érkezett vissza az Ítéltáblára. Időközben azonban az ügy többi terheltjére nézve az Ítéltábla az eljárást felfüggesztette és az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezte. Az indítványozó ezért ebben az ügyben is felfüggesztette az eljárást a LXXII. rendű vádlottra nézve és a korábbiakkal azonos indokolással az Alkotmánybírósághoz fordult.

- [12] Az Alkotmánybíróság a 2025. április 14. napján érkezett, B.II.733/2024/11. számú végzés alapján indult alkotmánybíróági eljárást – tárgyak összefüggő jellegére tekintettel, együttes vizsgálat és elbírálás végett – az Abtv. 58. § (2) bekezdése és az Alkotmánybíróság Ügyrendjének 34. § (1) bekezdése alapján a Debreceni Ítéltábla által benyújtott és a Bf.II.584/2024/183. számú indítvány alapján indult eljárásban egyesített négy eljáráshoz egyesítette.
- [13] Az indítványozó 2025. április 24. napján Bf.II.46/2025/66. számú végzésével új bírói kezdeményezést nyújtott be K.L. és 44 vádlott-társa ellen költségvetési csalás bűntette és más bűncselekmény miatt indult büntetőeljárásban, amelyben a Nyíregyházi Törvényszék 2024. április 8. napján hozott 8.B.676/20171823. számon elsőfokú ítéletet. Az indítványozó Debreceni Ítéltábla az elsőfokú ítélet elleni fellebbezés alapján eljárva az eljárást felfüggesztette és az Abtv. 25. § (1) bekezdés alapján az Alkotmánybírósághoz fordult.
- [14] Az indítványozó a bírói kezdeményezésben közölte, hogy a Bf.II.46/2025. számú eljárás szoros összefüggésben van az előzőekben felsorolt és egyesített öt büntetőüggyel, mert annak az ügycsoportnak a Nyíregyházi Törvényszék előtt indult részét képezi. Az indítványozó ezért ezt a bírói kezdeményezést is a korábbiakkal azonos indokolással nyújtotta be.
- [15] Az Alkotmánybíróság a 2025. április 24. napján érkezett, B.II.46/2024/66. számú végzés alapján indult alkotmánybíróági eljárást – tárgyak összefüggő jellegére tekintettel, együttes vizsgálat és elbírálás végett – az Abtv. 58. § (2) bekezdése és az Alkotmánybíróság Ügyrendjének 34. § (1) bekezdése alapján a Debreceni Ítéltábla által benyújtott és a Bf.II.584/2024/183. számú indítvány alapján indult eljárásban egyesített öt korábbi bírói kezdeményezéshez egyesítette (a továbbiakban együtt: Indítvány).
- [16] Az indítványozó mind a hat bírói kezdeményezésben szövegszerűen ugyanazt az indokolást ismételte meg, amelyet a Bf.II.605/2024/105. és a Bf.II.677/2024/37. számon – 2024. december 4. napján – jogerősen befejezett ügy ítéleteinek indokolásából átemelt a bírói kizárással kapcsolatos mérlegelésre vonatkozóan annak érdekében, hogy bemutassa az álláspontja szerint a jelen alkotmánybíróági eljárás alapjául szolgáló ügyekben fennálló és jogbizonytalanságot okozó szabályozási és értelmezési nehézségeket.
- [17] Az indítványozó beadványának mindegyike lényegét tekintve a Be. 869. § (2) bekezdés b) pont alaptörvény-ellenességét állítja, és ugyanazon alaptörvényi jogok sérelmét fogalmazza meg, ugyanazon indokolással.
- [18] 2. Az indítványozó szerint a Be. 869. § (2) bekezdés b) pontja ellentétes az Alkotmánybíróság által a másodfokú bíró kizárásával kapcsolatban rögzített alkotmányos követelményekkel és elvekkel.

- [19] Az alaptörvény-ellenesség igazolásaként az indítványozó hivatkozott az Alkotmánybíróság által az eljáró bíróval szembeni kizárás feltételei tekintetében hozott több határozatra [34/2013. (XI. 22.) AB határozat, 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, 25/2017. (X. 17.) AB határozat, 2/2020. (I. 2.) AB határozat, 3001/2025. (I. 21.) AB határozat]. Álláspontja szerint a Be. 869. § (2) bekezdés b) pontjában foglalt jogszabályi rendelkezés nem felel meg az Alkotmánybíróság ezen határozataiban foglaltaknak.
- [20] Előadta az indítványozó, hogy a 34/2013. (XI. 22.) AB határozatban és a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban foglalt követelményeket a jogalkotó a büntetőeljárás szabályozásba is beépítette: előbb a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (továbbiakban: régi Be.) 606/B. § (1) bekezdésébe, majd a Be. 869. § (2) bekezdésébe.
- [21] Az indítványozó rámutatott, hogy jelen indítványaiban támadott rendelkezésnek a régi Be. szerinti megfelelőjét már vizsgálta az Alkotmánybíróság a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban. Kifejtette, hogy álláspontja szerint az Alkotmánybíróságnak a támadott jogszabályi rendelkezést már ennek a határozatnak a meghozatalakor meg kellett volna semmisítenie. [Lásd. Bf.II.584./2024/183. számú végzés 8. oldal utolsó bekezdés, 19. oldal 2. bekezdés.]
- [22] Az indítványozó megjegyezte, hogy az Alkotmánybíróság a 2/2020. (I. 2.) AB határozatban a Be. 869. § (1) bekezdését is vizsgálta már és azt az Alaptörvénnyel összhangban állónak nyilvánította, de a (2) bekezdés Alaptörvénnyel fennálló összhangjáról nem határozott, így ez a körülmény az általa támadott törvényhely tekintetében nem eredményez ítélt dolgot.
- [23] Az indítványozó álláspontja szerint a támadott jogszabályi rendelkezés az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, a C) cikk (1) bekezdését, a XV. cikk (1) bekezdését, a XXIV. cikk (1) bekezdését, a XXVIII. cikk (1) bekezdését, valamint a 24. cikk (1) bekezdését, a 26. cikk (1) bekezdését és a 28. cikkét sérti.
- [24] Az alaptörvény-ellenességet az indítványozó az alábbiak szerint indokolta. (Mivel az indítványok érdemi indokolása szó szerint azonos szöveget tartalmaz, de az ügyek eltérő tényállásai folytán megváltozott a szöveg elrendezése, így a következő oldalhivatkozások a Bf.II.584/2024/183. számú végzésre vonatkoznak.)
- [25] Az indítványozó állítása szerint a hatályos Be. támadott rendelkezése és az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményei közötti ellentét több vonatkozásban értelmezési és eljárási bizonytalanságot eredményezett. Ez az indítványozó álláspontja szerint sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésből levezetett jogbiztonságot (világosság, kiszámíthatóság, előre láthatóság) (indítvány 19. oldal 2. bekezdés).
- [26] A jogbizonytalanságot fokozza az is, hogy a hatályos Be. 869. § (2) bekezdés b) pontja átvette a régi Be. 606/B. § (1) bekezdés c) pontját és az eljáró bíró nem hagyhatja figyelmen kívül a hatályos Be.-t és az Alkotmánybíróság határozatát sem. A hatályos Be. 869. § (2) bekezdés b) pontja azonban nem ugyanazt a követelményt támasztja a

bíró kizárása kapcsán, mint amely az Alkotmánybíróság gyakorlatából, a fent utalt határozatokból ered. A szabályozás és az AB határozatok indítványozó szerinti ellentéte a kizárás hivatkozási alapja tekintetében is bizonytalanságot eredményez. „Az eljárási törvény alapján nincs olyan szubjektív vagy objektív kizárási ok, amire hivatkozással a bíró a kizárását kérhetné, viszont az eljárási törvény által nem ismert kizárási ok bejelentése esetén fegyelmi felelősséggel tartozik.” (indítvány 19. oldal 1. bekezdés) Az indítványozó állítása szerint „[j]ogbizonytalanság azonban az, hogy ki járhat el és milyen eljárás szabályozhatja a Be. ellenében történő eljárását a bírónak” (indítvány 19. oldal utolsó előtti bekezdés).

- [27] Az indítványozó megállapította, hogy az Alkotmánybíróság legutóbb a 3001/2025. (I. 21.) AB határozatában összegezte a bíró kizárásával kapcsolatos alkotmányos elveket. Úgy vélte, hogy döntésével az Alkotmánybíróság „új helyzetet teremtett” azáltal, hogy tovább szélesítette a kizárással érintett bírók körét. Az Alkotmánybíróság ebben a határozatában alkotmányjogi panasz alapján folytatott eljárásban megsemmisítette a Debreceni Ítélőtábla másodfokú határozatát annak következtében, hogy a Be. szerint eljárni jogosult, az Ítélőtábla érdemi ítéletét hozó tanácsban eljáró ítélőtáblai bíró a nyomozás során nem közvetlenül az indítványozóval, hanem annak terhelt-társával szemben alkalmazott kényszerintézkedés felülbírálatáról döntött. Az indítványozó álláspontja szerint az Alkotmánybíróság a kizárás alapjául szolgáló büntető ügy fogalmát és az érintett bírói kört ezáltal kiszélesítette. Ennek következménye, hogy az indítványozó előtt jelenleg is folyamatban lévő, az I. rendű terhelttel szemben indult és számos elkülönített büntetőeljárásra szétágazó büntető ügy is egyetlen ügynek számít a megfogalmazott alkotmányos követelmények szempontjából. Tehát egy többszáz vádlottas ügyben bármely terheltet érintően a nyomozás során hozott határozat felülbírálatában történő bírói részvétel valamennyi terheltre nézve kizárási okot alapoz meg a másodfokon ítélező bírói tanács tagjával szemben (indítvány 16-17. oldal).
- [28] Az indítványozó utalt a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatra, amely alkotmányos követelményként megállapítja, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bíróként járt el. Álláspontja szerint ez az AB határozat még a régi Be.-n alapult. A régi Be.-ben azonban a nyomozási bírónak lényeges feladatai voltak a bizonyítással összefüggően, de ezt a hatályos Be. nem vette át, így a kizárás követelményének „sztereotip ismétlése jelen jogi környezetben nem igazán értelmezhető.[...] A bíró kizárása ebben a jogi környezetben azt jelenti, hogy az esetleges mentő bizonyítékokat megismerő bíró ki lesz zárva az eljárásból”. Kérdésként fogalmazza meg, hogy mennyiben lehet az eljárás tisztességességére hivatkozással kizárni az eljárásból azt a bírót is, aki ezeket az adatokat elvileg a nyomozás során megismerhette (indítvány 20. oldal 4. és 6. bekezdés). Az indítványozó szerint a bizonyítékként felhasznált többletadatok előzetes ismerete a bírói mérlegelés

természetes része, így pl. a Be. alapján már a tárgyalás előkészítése során dönteni kell a törvénysértő vagy hibában szenvedő bizonyíték kizárásáról, mégsem lesz a bíró ezek ismeretében sem eltöltve attól, hogy a tárgyalási szakaszban ügyszakos bíró határozatot hozzon [Be. 506. § (4) bekezdés].

- [29] Az indítványozó a szerteágazó eljárások egy részének konkrét feltüntetésével kívánta bemutatni: a kizárásra vonatkozó alkotmányos követelmények érvényesítésével gyakran adódhat olyan helyzet, hogy az ügyben illetékes és hatáskörrel rendelkező törvényszéken vagy ítélőtáblán nincs már olyan másodfokú bíró, aki korábban ne járt volna el az érintett ügyben. Konkrét adatokkal támasztotta alá, hogy a Debreceni Ítélőtáblán nem maradt elég büntető ügyszakos bíró ahhoz, hogy olyan másodfokú ítélkező tanácsot állítsanak össze, amelynek egyetlen tagjával szemben sem merülhet fel – a részletezett szerteágazó ügyben – kizárás. Az Ítélőtáblán ugyanis összesen 8 büntető ügyszakos bíró ítélkezik. Az indítványozó 15 olyan végzést sorolt fel, amelyben a nyomozás során elrendelt kényszerintézkedések meghosszabbításáról, illetve más elsőfokú döntések felülvizsgálatáról a büntető ügyszakos bírák már döntöttek.
- [30] Az indítványozó ezzel kapcsolatban utalt az Alkotmánybíróság azon okfejtésére is, hogy azokban az ügyekben, amelyekben a kizárásra vonatkozó alkotmányos követelményt folyamatban lévő ügyben is alkalmazni kell „[a]z alkalmazási köteleesség alól csak kényszerítő okon alapuló kevés kivétel képzelhető el. Ilyen kivétel lehet, ha a kizárási szabály alkalmazása esetén nem lenne olyan bíró vagy bírósági tanács, amely eljárhatna az ügyben, és az így keletkező akadály a bíróságok rendelkezésére álló igazgatási eszközök alkalmazásával (kirendelés, más ügyszakos bíró ideiglenes kijelölése) sem volna elhárítható.” {25/2017. (X.17.) AB határozat, Indokolás [33]}
- [31] Az indítványozó szerint a fentiekre figyelemmel jogbizonytalanságot okoz az is, hogy nincs elfogadott eljárási rend arra az esetre, ha nem áll már rendelkezésre törvényes bíró az adott bíróságon. Szintén alkalmas a jogbiztonság megsértésére, hogy hiányzik a „kényszerítő okok” szabályozása, amelyek felmentést adhatnak a kizárási szabály alkalmazása alól.
- [32] Az indítványozó megjegyezte azt is, hogy a bíró kirendelésének jogintézménye látszólag megoldást jelent erre a helyzetre, de pl. az ítélőtáblára történő kirendelés „a törvényszéki és ítélőtáblai elnökök, valamint az Országos Bírósági Hivatal (OBH) elnökének szubjektív, előre nem ismert kimenetelű döntésén alapszik”, amely szintén bizonytalansági tényező lehet (indítvány 22. oldal 3. bekezdés).
- [33] Az indítványozó ezen kérdéskörrel összefüggésben hivatkozott az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványai köréből a törvényes bíróhoz való jogra. A törvényes bíró az Alkotmánybíróság értelmezésében „a törvényben előre meghatározott hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő, előre megállapított ügyelosztási rend szerint kijelölt bíró. [...] Ebből következik, hogy a bíró és az ügy egymáshoz rendelése

alkotmányosan csak előre meghatározott, általános szabályok alkalmazásával objektív alapokon történhet.”{36/2013. (XII.5.) AB határozat, Indokolás [32]} Álláspontja szerint ilyenkor „[a]z eljárási törvények rendelkezéseit meghatározó súllyal kell a törvényes bíróhoz való jog szempontjából figyelembe venni. A Be. mint eljárási törvény 869. § (2) bekezdés b) pontja pedig jelenleg is hatályos és kötelezően alkalmazandó jog a bíróságok számára” (indítvány 22. oldal utolsó előtti bekezdés).

- [34] Az indítványozó szerint a 3001/2025. (I. 21.) AB határozatában megfogalmazott alkotmányos elvárás, amely alapján az Alkotmánybíróság csak a III. rendű terhelt vonatkozásában semmisítette meg a Kúria és a Debreceni Ítélőtábla másodfokú határozatát, azzal a következménnyel jár, hogy „az ügyek törvényes bírótól való elvonása, esetleg vármegyék vagy ítéltáblai régiók között utaztatása” kezdődik (indítvány 23. oldal 5. bekezdés). Ez pedig a tisztességes eljáráshoz való jog adott részjogosítványa sérelméhez vezet.
- [35] 3. Az Alkotmánybíróság az üggyel kapcsolatban kérdéseket intézett az Országos Bírósági Hivatal (továbbiakban: OBH) elnökéhez annak érdekében, hogy az indítványozó által támadott kizárási szabály alkalmazásának gyakorlatáról tájékozódjon.
- [36] Az Alkotmánybíróság első kérdése arra vonatkozott, hogy milyen gyakran fordul elő az a helyzet, hogy a részletezett kizárási ok alkalmazása miatt adott ügyben nem marad a bíróságokon megfelelő szakértelemmel rendelkező törvényes bíró.
- [37] Az OBH áttekintette a 2017. január 1. napjától 2024. december 31. napjáig terjedő időszakot. Megállapította, hogy az egyik ítéltáblán 5 peres és 15 nemperes ügyben merült fel a tárgyalta kizárási ok, és ezen ügyekben egy polgári ügyszakos bíró segítségével jártak el. A Fővárosi Ítéltáblán pedig a katonai büntetőügyek másodfokú intézése során állt elő többször ez a perjogi helyzet, mert a katonai büntetőeljárásra tartozó ügyekben a Be. 697. § (2) bekezdése alapján a Fővárosi Ítéltábla egyetlen katonai tanácsa jár el. Emiatt 17 peres és 27 nemperes katonai fellebbviteli eljárásban volt szükség két kirendelt katonai elsőfokú bíró bevonására.
- [38] Az Alkotmánybíróság második kérdése arra vonatkozott, hogy a bíróságok a tárgyalta kizárási ok felmerülése esetén milyen szabályok alkalmazásával döntenek a problémának a megoldásáról az ügyelosztási rend és a törvényes bíróhoz való jog biztosítása érdekében.
- [39] Az OBH elnöke válaszában utalt arra, hogy a vizsgált időszakban a bíróságok a hatályos törvényi rendelkezésre épülő kúriai iránymutatások és az azok figyelembe vételével elfogadott ügyelosztási rendek alapján jártak el. Megfogalmazta, hogy a bíróságok a hatályos jogot és az alkotmánybírósági határozatokban foglaltakat alkalmazzák. Megemlítette, hogy az Alkotmánybíróság 25/2017. (X. 17.) AB határozatával nem semmisítette meg a régi Be. 606/B. § (1) bekezdését. A 2/2020. (I. 2.) AB határozatával pedig az Alkotmánybíróság az Alaptörvénnyel összhangban

állónak találta az ugyanezen rendelkezéseket törvénybe iktató, hatályos Be. 869. § (1) bekezdését (Indokolás [31]). Ugyanakkor mivel sem az ügyben eljáró bíró, sem a Kúria nem dönthet a bíró kizárásáról az eljárási törvény rendelkezéseinek figyelmen kívül hagyásával, így egyedül az Alkotmánybíróságnak van joga arra, hogy egy konkrét bírósági határozat vizsgálatakor esetről-esetre utólag megállapítsa, hogy a bíró kizárására vonatkozó alkotmányos követelményekre is tekintettel voltak-e a büntetőeljárás során vagy sem. {Lásd. BH2019.263, Indokolás [27]}

[40] Az Alkotmánybíróság harmadik kérdésében az Indítványban – a bíró kirendelését érintően – kifejtett probléma-felvetésével kapcsolatos OBH álláspont közlését kérte.

[41] Az OBH elnöke jelezte, hogy nem tud olyan ügyről, amelyben az ügy bíróságra érkezését és a szignálást követően rendelték volna ki bírót. Nincs lehetőség továbbá a bírák jogállásáról és a javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény alapján arra, hogy egy bíró adott ügyben történő eljárásra kirendelésre kerüljön, és arról sincs tudomása, hogy valamely bíróságon az ügyelosztási rendet a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. tv. 9. § (1) bekezdésére figyelemmel utólagos kirendelés esetén módosítani kellett volna. Az OBH nem tart nyilván olyan adatokat, amelyek a kizárás elintézésére a Be. 17. §-ában foglaltakat veszik alapul.

## II.

[42] 1. Az Alaptörvénynek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam. [...]”

„C) cikk (1) A magyar állam működése a hatalom megosztásának elvén alapszik. [...]”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. [...]”

„XXIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni. [...]”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el. [...]”

„24. cikk (1) Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve. [...]”

„26. cikk (1) A bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatók. A bírákat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani. [...]”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

[43] 2. A Be. indítvánnyal érintett rendelkezései:

„14. § (1) Bíróként nem járhat el,

a) aki az ügyben ügyésként vagy a nyomozó hatóság tagjaként járt el, valamint az ügyben eljáró ügyésznek vagy a nyomozó hatóság tagjának a hozzátartozója,

[...]

(3) Az (1) bekezdésben szabályozott eseteken kívül

a) a vádemelést követően a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként, vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljáró, [...]”

„869. § (1) A 14. § (3) bekezdés a) pontjának alkalmazása során a törvényszék másodfokú tanácsának tagjaként eljáró bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárásokban minősül kizártnak.

(2) A 14. § (3) bekezdés a) pontjának alkalmazása során kizártnak minősül

a) a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 2017. június 30-ig hatályban volt 207. § (6) bekezdésében meghatározott ügyekben, illetve a házi őrizet egy éven túli meghosszabbítása tárgyában a törvényszék egyes bírójaként eljáró bíró, ha a büntetőeljárás 2013. november 22. után indult,

b) a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 2017. június 30-ig hatályban volt 131. § (3) bekezdése, 138. § (3) bekezdése, 142. § (4) bekezdése, illetve 486. §-a alapján az ítélőtábla tanácsának tagjaként eljáró bíró, ha a büntetőeljárás 2016. november 30. után indult.”

III.

- [44] Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy a bírói kezdeményezések megfelelnek-e az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésében, valamint az Abtv. 25. §-ában, 51. §-ában, 52. § (1) bekezdésében, 52. § (1b) bekezdés *a)–f)* pontjában, továbbá az 52. § (4)–(6) bekezdésében foglaltakból következő formai és tartalmi követelményeknek.
- [45] 1. Az Abtv. 25. § (1) bekezdése szerint a bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezheti az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b)* pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének a megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának a kizárását, ha az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy az alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította.
- [46] Az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy az indítványozó az előtte folyamatban lévő hat büntetőeljárást felfüggesztette.
- [47] 2. Az egyedi normakontroll eljárást kezdeményező bírói indítványnak az Abtv. 52. § (1) bekezdése szerinti határozott kérelmet kell tartalmaznia. A kérelem akkor határozott, ha tartalmazza az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást, megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének a lényegét, az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit és megfelelő indokolást is tartalmaz. Ezen kívül megjelöli a sérelmezett jogszabályi rendelkezést és kifejezetten kéri az alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának a kizárását. {3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [19]-[21]}
- [48] A kérelem határozottságát vizsgálva az Alkotmánybíróság megállapította, hogy annak az egyesített, konkrét bírói kezdeményezések csak részben felelnek meg. Mind a hat bírói kezdeményezés lényegét tekintve – túlnyomórészt szövegszerűen is – azonos indokolást tartalmaz.
- [49] Az indítványozó megjelölte azt a törvényi rendelkezést [Abtv. 25. § (1) bekezdés], amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására [Abtv. 52. § (1b) bekezdés *a)* pont], és előadta az eljárás megindításának indokait [Abtv. 52. § (1b) bekezdés *b)* pont]. Az indítványozó megjelölte az Alkotmánybíróság által vizsgálendő jogszabályi rendelkezést [Be. 869. § (2) bekezdés *b)* pont, Abtv. 52. § (1b) bekezdés *c)* pont], és az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés, C) cikk (1) bekezdés, XV. cikk (1) bekezdés, XXIV. cikk (1) bekezdés, XXVIII. cikk (1) bekezdés, 24. cikk (1) bekezdés, 26. cikk (1) bekezdés és a 28. cikk; Abtv. 52. § (1b) bekezdés *d)* pont]. Az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy az Indítvány kifejezett kérelmet tartalmaz az Alkotmánybíróság döntésének tartalmára [Abtv. 52. § (1b) bekezdés *f)* pont], az Abtv. 41. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a

támadott Be.-rendelkezés alaptörvény-ellenességének a megállapítására és megsemmisítésére irányul.

[50] Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontja értelmében továbbá az indítványnak indokolást kell tartalmaznia arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével. Ennek a feltételnek az Indítvány csak részben felel meg. Az indítványozó ugyanis csak az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezetett jogbiztonság tekintetében tartalmaz megfelelő indokolást arra, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével miért ellentétes. Nem adott elő ugyanakkor alkotmányjogilag értékelhető indokolást az indítványozó az Alaptörvény egyéb rendelkezései vonatkozásában. Az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésének, XV. cikk (1) bekezdésének, XXIV. cikk (1) bekezdésének, 24. cikk (1) bekezdésének, 26. cikk (1) bekezdésének és 28. cikkének a megsértését az indítványozó önálló alkotmányjogi érveléssel nem támasztotta alá. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványai köréből a törvényes bíróhoz való jog sérelmére vonatkozó indítványozói érvelés pedig az adott részjogosítvány alkotmányos tartalmára vonatkozó általános megállapításokat tartalmaz, amelyek nem igazolták, hogy azt sértené a Be. támadott rendelkezése. Így az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésére, XV. cikk (1) bekezdésére, XXIV. cikk (1) bekezdésére, XXVIII. cikk (1) bekezdésére, 24. cikk (1) bekezdésére, 26. cikk (1) bekezdésére és 28. cikkére alapítottan nem volt helye érdemi vizsgálat lefolytatásának.

[51] 3. Az Abtv. 25. § (1) bekezdése értelmében az egyedi normakontroll eljárásnak további két – egymással összefüggő – feltétele, hogy a bírói kezdeményezés ténybeli alapja a bíró előtt folyamatban lévő egyedi ügy legyen, és a kezdeményezésnek ebben az ügyben alkalmazandó jogszabály – jogegységi határozat – vizsgálatára kell irányulnia {3112/2014. (IV. 17.) AB végzés, Indokolás [3]; 3242/2014. (IX. 22.) AB végzés, Indokolás [4]}. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata értelmében ugyanis a bírói kezdeményezés, mint normakontroll egyedi vagy konkrét jellege az absztrakt utólagos normakontrollhoz képest annyiban szűkebb, hogy az indítványozó bíró csak az ügyben alkalmazott jogszabályt támadhatja meg és részletesen meg kell indokolnia, hogy valóban kell-e azt az adott ügyben alkalmaznia. Csak ezzel biztosítható ugyanis a kezdeményezés egyedi – konkrét – normakontroll jellege.

[52] A támadott jogszabályi rendelkezés alkalmazása tekintetében az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy a régi Be. 606/B. § (1) bekezdés a) pontja 2017. április 19-től hatályos átmeneti rendelkezést tartalmaz akként, hogy a törvényszék egyesbírójaként eljáró bíró a 2013. november 22. napja után indult büntetőeljárások tekintetében minősül kizártnak és ezt a törvényi rendelkezést a folyamatban lévő eljárásokban, valamint a jogerős ítéletekkel elbírált ügyek tekintetében is alkalmazni kell. A törvényalkotás ezzel a szabályozással a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat alkotmányos követelményét

emelte törvényi szintre. A régi Be. 606/B. § (1) bekezdés c) pontja szerinti átmeneti rendelkezés értelmében továbbá az ítélőtábla tanácsának tagjaként eljáró bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárások esetében minősül kizártnak. A törvényalkotás ezzel a szabályozással a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban foglalt alkotmányos követelményt emelte törvényi szintre. A 2018. július 1. napjától hatályos Be. 869. § (1) és (2) bekezdése szintén átmeneti rendelkezéseket tartalmaz. A Be. 869. § (1) bekezdése, valamint (2) bekezdése b) pontja a 2016. november 30. napján kihirdetett 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban foglalt azon alkotmányos követelmény tartalmát iktatta törvénybe, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során (ideértve a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés elbírálásában való részvételt) bíróként eljár (Rendelkező rész [1]).

- [53] Tekintettel arra, hogy az alapul szolgáló büntetőeljárás a régi Be. hatálya alatt indult, így a Be. kizárásra irányadó szabályait a Be. átmeneti rendelkezéseire figyelemmel kell az eljáró bíróságnak alkalmaznia. Ez pedig azt jelenti, hogy a Be. 869. § (2) bekezdés b) pontot a másodfokú eljárást lefolytató és az érdemi döntést meghozó bírói tanács összeállításakor is alkalmazni kell.
- [54] 4. Az Alkotmánybíróság az egyesített Indítvány befogadása körében vizsgálta a kérelem tárgyával kapcsolatban a res iudicata kérdését is.
- [55] Az Abtv. 31. § (1) bekezdése kimondja, hogy ha „alkotmányjogi panasz vagy bírói kezdeményezés alapján az alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés Alaptörvénnyel való összhangjáról az Alkotmánybíróság már döntött, ugyanazon jogszabályra, illetve jogszabályi rendelkezésre és ugyanazon Alaptörvényben biztosított jogra, valamint azonos alkotmányjogi összefüggésre hivatkozással – ha a körülmények alapvetően nem változtak meg – nincs helye az alaptörvény-ellenesség megállapítására irányuló alkotmányjogi panasznak, valamint bírói kezdeményezés alaptörvény-ellenesség megállapítására irányuló vizsgálatának.” Az Alkotmánybíróságnak ezért – az érdemi vizsgálat megkezdése előtt – állást kellett foglalnia az ítélt dolog kérdésében. {30/2016. (V.12.) AB határozat, Indokolás [21]}
- [56] Az Alkotmánybíróság a 2/2020. (I. 2.) AB határozatában alkotmányjogi panasz indítvány alapján már vizsgálta a Be. 869. § (1) bekezdés alaptörvény-ellenességét. Jelen bírói kezdeményezések azonban a Be. 869. § (2) bekezdés b) pontját támadják, amely rendelkezést eddig az Alkotmánybíróság még nem vizsgálta. Az Alkotmánybíróság ezért megállapította, hogy az egyesített Indítvány vonatkozásában a res iudicata esete nem áll fenn.

#### IV.

- [57] A bírói kezdeményezés nem megalapozott.
- [58] 1. Az indítványozó az alaptörvény-ellenességet az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésből levezetett jogbiztonság követelményét érintően tartotta indokoltnak megállapítani.
- [59] 1.1. Az indítványozó azt állította, hogy a hatályos Be. 869. § (2) bekezdés b) pontja és az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményei közötti ellentét több vonatkozásban értelmezési és eljárási bizonytalanságot eredményezett, ami az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezetett jogbiztonság sérelmét valósítja meg. Ez a sérelem pedig az indítvány értelmében alapvetően abból fakad, hogy a hatályos Be. 869. § (2) bekezdés b) pontja nem ugyanazt a követelményt támasztja a bíró kizárása kapcsán, mint amely az Alkotmánybíróság gyakorlatából ered.
- [60] 1.2. Az Alkotmánybíróság gyakorlata következetes abban, hogy a jogállamiság – és azon belül a jogbiztonság – követelményeinek a teljesülését különös gondossággal vizsgálja az állami erőszak legális alkalmazásának a területén, vagyis a büntetőhatalom gyakorlásával összefüggésben. {7/2018. (VII. 5.) AB határozat, Indokolás [26]} A jogállamiságból és a jogbiztonságból az Alkotmánybíróság értelmezése szerint számos olyan követelmény fakad, amelyek a normában kifejeződő büntetőpolitikai döntés alkotmányos korlátait jelentik. Ezek köréből az Alkotmánybíróság az indítványozó érvei alapján az állami büntetőhatalom gyakorlásával összefüggésben az alábbiakat emelte ki.
- [61] Az Alkotmánybíróság következetes felfogása szerint a jogállamiság klauzulából kiolvasható jogbiztonság követelménye azt jelenti, hogy a jogrendszer egésze, annak részterületei, valamint egyes szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatók, a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek és a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzanak. [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 65–66] A jogbiztonság egyik legfontosabb alapkövetelménye a jogszabályok kiszámíthatósága, a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogi normák, jogintézmények egyértelműsége {38/2012. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [84]; 3047/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [13] és [16]; 3106/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [8]; 24/2013. (X. 14.) AB határozat, Indokolás [48]}. A jogbiztonság teremti meg a lehetőséget a jogalanyoknak arra, hogy magatartásukat ténylegesen a jog előírásaihoz tudják igazítani {3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [58]}.
- [62] A jogbiztonság szempontjából különösen fontosak az olyan jogszabályi rendelkezések, amelyek garantálják, hogy alappal lehessen számítani a törvény előírásainak megfelelő jogalkalmazói magatartásra. A jogbiztonság és az alapjogok védelme ezért megköveteli a büntetőeljárás részletes és differenciált szabályozását.

Ennek keretében elvárás, hogy az eljáró bíróságra irányadó, köztük a bíró kizárását szabályozó rendelkezések egyértelműen meghatározzák, hogy az adott eljárásban ki, mely személyi kör nem járhat el bíróként. Mindez nem teljesül akkor, ha a jogszabály megfogalmazása nem egyértelmű, többféle értelmezést tesz lehetővé, amelynek következtében a jogintézmény kiszámítható működése nem biztosítható.

- [63] Az indítványozó a kifogásait épp erre alapította: úgy vélte, hogy a Be. 869. § (2) bekezdés b) pontja szerinti kizárási szabály tartalma nem egyezik az Alkotmánybíróság kapcsolódó gyakorlatával, ezért az nem egyértelmű. Az indítványozó ezen kifogására figyelemmel az Alkotmánybíróság indokoltnak tartotta, hogy áttekintse kapcsolódó döntéseit és kiemelje azok elvi tartalmát.
- [64] 2. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásban a bíró kizárása kapcsán 2013-tól kezdődően az alábbiak szerint alakította ki a gyakorlatát.
- [65] 2.1. Az első kapcsolódó döntés, a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat rendelkező része értelmében: „az Alkotmánybíróság jelen határozatának kihirdetését követően indult büntetőeljárásokban az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó alkotmányos követelmény, hogy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 207. § (6) bekezdése szerint eljáró bíró ugyanezen törvény 21. § (3) bekezdés a) pontjának megfelelően a bíróság további eljárásából ki van zárva.”
- [66] Az alkotmányos követelmény megfogalmazására azért volt szükség, mert a régi Be. 21. § (3) bekezdés a) pontja akkor hatályos szövege csak azt a kizárási okot tartalmazta, amely a nyomozási bírónak az érdemi döntés meghozatalából történő kizárására vonatkozott. Ugyanakkor nem tartozott a nyomozási bíró fogalma alá az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítását, valamint az ideiglenes kényszergyógykezelés felülvizsgálatát végző törvényszéki egyesbíró. Nem szerepelt továbbá kizárási ok a törvényi rendelkezésekben a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezést elbíráló bírói tanács tagjára vonatkozóan sem. Ezen eljáró bírák pártatlanságának a biztosítása érdekében született a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, valamint a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat.
- [67] Az alkotmányos követelmény szerinti kizárási szabály tehát a régi Be. alapján arra az esetre volt irányadó, ha a vádemelést megelőzően, az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítására, valamint az ideiglenes kényszergyógykezelés felülvizsgálatára irányuló eljárást a törvényszék egyesbírája folytatta le. Így a kizárás a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat alapján azokra a bírókra vonatkozik, akik 2013. november 22. napját követően indult büntetőeljárásban jártak el a régi Be. 207. § (6) bekezdése alapján.
- [68] A határozat indokolásának tételmondatai szerint „semmi nem zárja ki annak elvi lehetőségét, hogy a bírósági tárgyaláson végül nem használnak fel bizonyítékként olyan, a bűnügyi nyomozás során beszerzett adatokat, amelyeket azonban a Be. 207.

§ (6) bekezdése szerint eljáró bíró [értsd: a vádirat benyújtása előtt az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítására irányuló eljárást és az ideiglenes kényszergyógykezelés felülvizsgálatát lefolytató törvényszéki egyesbíró] megismerhetett. Az Alkotmánybíróság értékelése szerint a tárgyalás során bizonyítékként fel nem használt többletadatok előzetes ismerete is alkalmas lehet arra, hogy az ítélező bíró elfogulatlanságát, vagyis a bűnügy elfogultságtól mentes megítélését veszélynek tegye ki” (Indokolás [52]). Mindebből pedig az Alkotmánybíróság azt a következtetést vonta le, hogy „a vádemelés előtt a gyanú megalapozottságát illetően a bizonyítékokról való előzetes állásfoglalás csakúgy, mint a büntetőügyre vonatkozó olyan adatok megismerése, amelyeket a tárgyalás során nem használnak fel bizonyítékként, mind olyan körülményeknek tekinthetőek, amelyek alapján a nyomozási bíró jogkörében korábban eljáró ítélező bíróság tagjainak pártatlanságát kétely övezheti” (Indokolás [53]).

[69] Ezért a terhelt pártatlan bírói eljáráshoz fűződő joga azt az igényt fogalmazza meg, hogy a nyomozási bíró mellett az ítélezésben ne vehessen részt olyan bíró sem, aki nem nyomozási bíróként, de nyomozási bírói hatáskörben járt el. Ilyen volt a régi Be. értelmében az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítására, valamint az ideiglenes kényszergyógykezelés felülvizsgálatára irányuló eljárásban eljárva a törvényszék egyesbírája.

[70] Az alkotmányos követelmény emellett a saját alkalmazását a kihirdetését követő időre, vagyis a 2013. november 22. napját követően indult büntetőeljárásokban írta elő. Ennél fogva az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítására, valamint az ideiglenes kényszergyógykezelés felülvizsgálatára irányuló eljárásban eljáró törvényszéki egyesbíróra vonatkozó kizárási ok az alkotmánybírósági határozat kihirdetésekor folyamatban lévő büntetőeljárásokban nem volt alkalmazandó.

[71] 2.2. A 34/2013. (XI. 22.) AB határozat szerinti alkotmányos követelményt bővítette ki a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat. A döntés rendelkező része értelmében „az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből eredő alkotmányos követelmény a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 21. § (3) bekezdés a) pontjának alkalmazásakor, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bíróként járt el.” A határozat értelmében az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt pártatlanság követelménye megkívánja, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bírói feladatokat látott el, „ugyanis azzal szükségszerűen együtt jár a bizonyítékok bizonyos szintű, de mindenképpen előzetes értékelése. E körben nincs alapvető különbség a nyomozási bíró, az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbításáról döntő egyesbíró, vagy az előzetes letartóztatás elrendelése, illetve meghosszabbítása tárgyában másodfokú döntést hozó tanács tagjainak feladatai

között. Ebből fakadóan pedig a Be. 21. § (3) bekezdés a) pontjának szűkítő értelmezése sem lehet alkotmányosan megalapozott” (Indokolás [43]).

[72] Ezzel a határozat két tekintetben terjesztette ki a korábbi, 34/2013. (XI. 22.) AB határozat által megfogalmazott alkotmányos követelményt:

– egyrésztől általános igényt formált minden olyan bíró kizárása iránt, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában bíróként már eljár. Így a kizárás követelménye vonatkozott a nyomozási bíróra, a kényszerintézkedést meghosszabbító fentebb részletezett törvényszéki egyesbíróra és a nyomozási bíró határozata elleni jogorvoslat során, másodfokon eljáró bíróra vagy bírói tanács tagjára is.

– másrésztől viszont nem határozott meg olyan dátumot, vagy időpontot, amelytől kezdődően a követelmény érvényesítését elvárta, ezáltal az érvényesítés általános, időkorlát nélküli igényét támasztotta. Ez azt jelentette, hogy az alkotmányos követelmény érvényesülésével kapcsolatos főszabály érvényesült: az alkotmányos követelmény mindenkre nézve kötelező, és ez a kötelezettség a hivatalos lapban való közzétételt követő napon áll be. A 21/2016. (XI. 30.) AB határozat közzétételének időpontja 2016. november 30. napja volt. Ezen időponttól kezdődően az alkotmányos követelmény a régi Be. 21. § (3) bekezdés a) pontjának alkalmazásakor kötelezően irányadó volt a kihirdetésekor folyamatban lévő büntetőeljárásokban is.

[73] Mind a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, mind pedig a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat kiemelkedő jelentőségű a büntetőeljárások alkotmányos garanciarendszerében. Azok segítségével sikerült ugyanis az Alkotmánybíróságnak rámutatnia a pártatlanság követelményének érvényesülésével összefüggő hiányosságokra és egyúttal összhangba hozni a bíró kizárásának törvényi szabályozását a tisztességes eljáráshoz való jog ezen részjogosítványából fakadó követelményekkel.

[74] 2.3. A jogalkotó ezt követően az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvénnyel (a továbbiakban: Mód.tv.) 2017. április 19-i hatállyal módosította a régi Be. 21. § (3) bekezdés a) pontjában rögzített kizárási szabályt. A kiegészített rendelkezés a vádemelést követően a bíróság további eljárásából nemcsak azt zárta ki, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként eljár, hanem azt is, aki az ügyben a vádemelés előtt a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár.

[75] A fenti módosításon túl a jogalkotó a kizárási szabályok alkalmazására a folyamatban lévő büntetőeljárásokban is iránymutatást kívánt adni. Ezért a Mód.tv.-nyel a régi Be. 606/B. §-ába belefoglalta az Alkotmánybíróságnak a bíró kizárásával kapcsolatos, két említett alkotmányos követelményét. A régi Be. 606/B. §-a szintén 2017. április 19. napján lépett hatályba.

[76] A 34/2013. (XI. 22.) AB határozatban szereplő alkotmányos követelmény tartalmát a Mód.tv. a régi Be. 606/B § (1) bekezdésébe foglalta. A 21/2016. (XI. 30.) AB határozat alkotmányos követelményét a Mód. tv. a régi Be. 606/B. § (2)-(3) bekezdésében

helyezte el. A régi Be. ezen rendelkezései 2018. június 30. napjáig voltak hatályban, majd a hatályos Be. az átmeneti rendelkezések között a régi Be. 606. §-ával azonos tartalommal szabályozta a törvényi rendelkezéssé alakított alkotmányos követelményeket.

- [77] A bíró kizárására irányadó hatályos szabályozás a Be. 14. § (3) bekezdés a) pontjában már tartalmazza azon kizárási okot, amely minden büntetőeljárásra vonatkozóan megköveteli az érdemi döntésből azon bíró kizárását, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként, vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár. A Be. ezen 14. § (3) bekezdés a) pontjának a Be. hatályba lépésekor folyamatban volt eljárásokban való alkalmazására irányadó rendelkezéseket a Be. a 869. § (1) és (2) bekezdésében foglalja össze.
- [78] A Be. 869. § (1) és (2) bekezdés b) pontja a régi Be. 606/B. § szövegszerű megismétlésével a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban foglalt alkotmányos követelményt emelte be a törvényszövegbe és alkalmazását a 2016. november 30. napja után indult büntetőeljárásokra állapította meg. A Be. 869. § (2) bekezdés a) pontja pedig a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat alkotmányos követelményével egyező szabályt állapít meg a 2013. november 22. napja után indult büntetőeljárásokra nézve.
- [79] 2.4. Az Alkotmánybíróság a régi Be. módosítása (2017. április 19.) és a hatályos Be. hatályba lépése (2018. július 1.) közötti időszakban hozott 25/2017. (X. 17.) AB határozatában a régi Be. 606/B. § (1) bekezdés b) és c) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket vizsgált.
- [80] Az Alkotmánybíróság eljárásának az volt az indoka, hogy a bírói gyakorlatban bizonytalanság alakult ki arról, hogy a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban foglalt alkotmányos követelményt a régi Be. 606/B. § (1) bekezdésére is figyelemmel miként kell alkalmazni, irányadó-e az a határozat kihirdetésekor folyamatban volt büntető ügyekben. A bizonytalanság pedig az alábbi körülményekből fakadt. A 21/2016. (XI. 30.) AB határozat nem rendelkezett a saját alkalmazandóságáról, vagyis az abban foglalt alkotmányos követelményt az AB határozat közzétételének időpontjától (2016. november 30. napjától) általános jelleggel, a *folyamatban lévő* büntetőeljárásokban is alkalmazni kellett. Ezzel szemben az adott alkotmányos követelményt törvénybe iktató, a régi Be. 606/B. § (1) bekezdése alkalmazását a jogalkotó a 2016. november 30. napja után *indult* büntetőeljárásokra írta elő. A bíróság ezen ellentmondás feloldásában kérte az Alkotmánybíróság eljárását.
- [81] Az Alkotmánybíróság 25/2017. (X. 17.) AB határozatában amellett, hogy az indítványokat elutasította, arra is felhívta a figyelmet, hogy a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat alkotmányos követelményét nemcsak a kihirdetést követően indult, hanem – tekintettel arra, hogy eljárási szabályról van szó – a kihirdetésekor folyamatban lévő

büntető ügyekben is alkalmazni kell. (Indokolás [33]) Az Indokolás okfejtése szerint továbbá az alkotmányos követelmény nem új szabály, hanem közvetlenül és egyértelműen az Alaptörvény valamely rendelkezésén alapuló, abban eleve már benne rejlő helyes értelmezés, amelyet az Alkotmánybíróság csak felismer és kimond. (Indokolás [22]) „Előfordulhat, hogy egy adott rendelkezés önmagában nem minősül alaptörvény-ellenesnek, ugyanakkor annak értelmezési gyakorlata már igen, ilyenkor az Alkotmánybíróság dönthet a rendelkezés megsemmisítése mellett is. [...] Mind a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, mind pedig a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat meghozatala során arra a következtetésre jutott az Alkotmánybíróság, hogy az alkalmazott jogszabályi rendelkezések bírói értelmezése szűkítő volt, mely alaptörvény-ellenességhez vezetett, ugyanakkor megállapítható az Alaptörvénynek megfelelő értelmezés is, ezért a jogszabály kímélete és alkotmányos követelmény megállapítása mellett döntött. (Indokolás [23]) A 25/2017. (X. 17.) AB határozat emellett arról is állást foglalt, hogy a régi Be. 606/B. § rendelkezései összhangban állnak az Alkotmánybíróságnak a bíró kizárásával kapcsolatos, fent ismertetett gyakorlatával. Ennek kapcsán a határozat kiemelte: nincs akadálya annak, hogy a jogalkotó módosítsa az alkotmányos követelménnyel érintett jogszabályi rendelkezést, erre került sor a jelen ügyben is. „Az, hogy a jogalkotó az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményt megállapító határozatának hivatalos lapban történő megjelenésének napjától rendeli alkalmazni a módosított normaszöveget, meghatározva, hogy az mely ügyekre terjed ki és melyekre nem, felveti annak a kérdését, hogy – ahogyan erre a három indítványozó tanács is egyöntetűen következtetett – a jogalkotó az Alkotmánybíróság döntésének jogkövetkezményeit alaptörvény-ellenesen korlátozta. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság jelen ügyben is a hatályos jog kíméletével járt el, megállapítva, hogy az indítványokban felvetett ellentmondás megfelelő jogértelmezéssel feloldható.” (Indokolás [26]-[27])

[82] Eszerint a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban szereplő értelmezés szerint:

– azon ügyekben, amelyekben a módosított kizárási rendelkezésnek [rég. Be. 21. § (3) bekezdés a) pont, 606/B. §] megfelelően jártak el, a bíróság összetétele megfelel az Alkotmánybíróság követelményének. Az Alkotmánybíróság ezért megállapította, hogy a támadott rendelkezések nem sértik az Alaptörvény hivatkozott rendelkezéseit, és az indítványokat elutasította;

– azon ügyekben, amelyekben nem lehet alkalmazni a régi Be.-be épített, módosított kizárási szabályokat, mert a büntetőeljárás 2016. november 30. napján folyamatban volt, a bíróságoknak közvetlenül kell figyelembe venniük a 21/2016. (XI. 30.) AB határozattal megállapított alkotmányos követelményt. Az Alkotmánybíróság határozatának erga omnes kötelező hatályát ugyanis az alkotmányos követelményt jogszabályba foglaló jogalkotói döntés nyilvánvalóan nem ronthatja le. A derogációs tilalom vonatkozik az időbeliségre, tehát a jogalkotó nem korlátozhatja az

alkotmányos követelmény alkalmazását valamilyen jövőbeli időponttól kezdődő időszakra, és vonatkozik az eljárás szakaszaira is, tehát a nyomozás elrendelésével kezdődő büntetőeljárás egészére irányadó, nem korlátozható az ügyek bíróságra érkezésére.

[83] Kiemelte az Alkotmánybíróság a határozat indokolásában azt is, hogy az alkotmányos követelmény alkalmazása ugyanakkor mindig konkrét ügyekhez kapcsolódik, azoktól nem szakadhat el. Ebből egyszersmind az is következik, hogy nincs lehetősége az Alkotmánybíróságnak arra, hogy hivatalból egyenként megvizsgálja az általános hatáskörű bíróságok előtt folyamatban lévő azon ügyeket, amelyekben felmerül az alkotmányos követelmény érvényesítése. Ez az eljáró általános hatáskörű bíróságok feladata. Az indítványozó felvetésére reagálva az Alkotmánybíróság kifejtette végül, hogy az alkotmányos követelményre irányadó alkalmazási kötelesség alól csak kényszerítő okon alapuló kevés kivétel képzelhető el. Ilyen kivétel lehet, ha a kizárási szabály alkalmazása esetén nem lenne olyan bíró vagy bírósági tanács, amely eljárhatna az ügyben, és az így keletkező akadály a bíróságok rendelkezésére álló igazgatási eszközök alkalmazásával sem volna elhárítható. Ezen helyzetek felismerése és az akadály elháríthatatlanságának a megállapítása a bírósági szervezet feladata. Fenntartja ugyanakkor magának az Alkotmánybíróság annak lehetőségét, hogy az alkotmányos követelmény figyelembevételének elmulasztását utólag, megfelelő alkotmányjogi panasz alapján, esetről esetre megvizsgálja.

[84] 2.5. A 3165/2019. (VII. 10.) AB határozatban az Alkotmánybíróság olyan indítványt utasított el, amely a bíró kizárásával kapcsolatos fenti alkotmánybírósági gyakorlat alkalmazását kérte számon a bíróságokon az előzetes letartóztatás kérdésében a vádemelést követően döntést hozó bírók kapcsán. Az indokolás elvi tételei közül az Alkotmánybíróság jelen eljárásában a következőket tartotta szükségesnek felidézni (Indokolás [44]-[55]):

– A 34/2013. (XI. 22.) AB határozat és 21/2016. (XI. 30.) AB határozat rendelkező részében – a döntések indokolásának a tanúsága szerint – az Alkotmánybíróság azért tartotta szükségesnek alkotmányos követelmény megfogalmazását, mert kétely övezhette az ítélkező bírók pártatlanságát. Ez a kétely abban az esetben merült fel, ha az ítélkezésben is részt vevő bíró a vádemelést megelőzően – a nyomozási bíró jogkörében eljáró törvényszéki egyesbíróként, illetve a nyomozási bíró, valamint törvényszéki egyesbíró döntései elleni jogorvoslat alapján eljáró másodfokú bírói tanács tagjaként – az előzetes letartóztatás elrendelésének vagy fenntartásának az egyik általános feltételét, a gyanú megalapozottságát illetően döntést hozott.

– A vádemeléssel ugyanakkor a büntetőeljárás egy új szakaszába lép.

[85] A 3165/2019. (VII. 10.) AB határozat ezen megállapítása kapcsán rámutat az Alkotmánybíróság, hogy amikor a bíróság a nyomozati szakaszban dönt a kényszerintézkedésekről, akkor a rendelkezésére álló és a rendelkezésére bocsátott

bizonyítékok alapján az alapos gyanú meglétét vagy hiányát kell vizsgálnia, és mindig a döntés idején fennálló állapotot kell elemeznie. A gyanú akkor megalapozott, ha a hatóságnak nem feltételezései, hanem tényeken alapuló törvényesen beszerzett bizonyítékai vannak a terheltre és a bűncselekmény elkövetésére, illetve a kettő között oksági kapcsolat áll fenn. Nyilvánvaló, hogy ezekben a döntésekben az eljáró elsőfokú bíró – és az ilyen határozatokat felülbíráló bíróság – nem a gyanúsított büntetőjogi felelősségéről foglal állást, de a döntés során nem mellőzheti a rendelkezésére álló bizonyítékok elemzését, összevetését, és ennek alapján következtetés levonását. Ugyanis a megalapozott gyanú kérdésében való döntés lényegében a bizonyítékok értékelésének eredményeként kialakított, konkrét személyt terhelő meggyőződés. Az is előfordulhat, hogy a vádiratban már nem szerepelnek azok a bizonyítékok, amelyek a nyomozati szakaszban még a megjelentek, és akkor relevánsnak tűntek. Ezért az ilyen döntésekben való részvétel következménye, hogy kétely övezheti a bírák pártatlanságát, amennyiben az eljárás későbbi szakaszában is eljárnak. A vádemelés során viszont az eljáró bíróságnak a vádlott büntetőjogi felelősségének kérdésében kell döntenie. Arról kell meggyőződnie, és állást foglalnia, hogy a vádirati tényállásban rögzített bűncselekményeket kétséget kizáróan elkövette-e a vádlott.

- [86] A 3165/2019. (VII. 10.) AB határozatban a régi Be. egyéb rendelkezéseit megvizsgálva az Alkotmánybíróság felidézte a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat indokolásának megállapítását, amely szerint „semmi nem zárja ki annak elvi lehetőségét, hogy a bírósági tárgyaláson végül nem használnak fel bizonyítékként olyan, a bűnügyi nyomozás során beszerzett adatokat, amelyeket azonban a Be. 207. § (6) bekezdése szerint eljáró bíró [értsd: a vádirat benyújtása előtt az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítására irányuló eljárást lefolytató törvényszéki egyesbíró] megismerhetett. Az Alkotmánybíróság értékelése szerint a tárgyalás során bizonyítékként fel nem használt többletadatok előzetes ismerete is alkalmas lehet arra, hogy az ítélkező bíró elfogulatlanságát, vagyis a bűnügy elfogultságtól mentes megítélését veszélynek tegye ki. (Indokolás [27]) A vádemelés másik lényeges hatása, hogy a vád alapjául szolgáló és a tárgyalási szakaszban beszerzett bizonyítékok a további eljárás során kivétel nélkül hozzáférhetők mind az ítélkező, mind a kényszerintézkedés tárgyában eljáró bírók számára, függetlenül attól, hogy ezek közül az ítélkező bírók melyeket, hogyan értékelik. A vádemelést követően tehát nem fordulhat elő, hogy valamely kényszerintézkedés tárgyában döntést hozó – és az eljárás későbbi szakaszában az adott ügyben magasabb fokon ítélkező – bíró olyan bizonyítékokat ismerjen meg, amelyekhez az ítélkező tevékenysége során már nem férhet hozzá. Mivel tehát a büntetőeljárás vádemelés utáni szakaszában nem merülnek fel aggályok sem a bizonyítékok megismerhetősége, sem a megalapozott gyanú megállapítása körében, az Alkotmánybíróság megállapította, hogy nem sérül a

pártatlan bíróhoz való jog akkor, ha a letartóztatás kérdésében a vádemelést követően döntést hozó bíró az ügy érdekében is eljár.

- [87] 2.6. Az új Be. 2018. július 1. napján hatályba lépett és a 869. §-ában megőrizte a régi Be. 606/B § szerinti átmeneti rendelkezéseket.
- [88] Az Alkotmánybíróság 2/2020. (I. 2.) AB határozatában a Be. 869. § (1) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt utasította el. Egyúttal megerősítette az Alkotmánybíróság a bíró kizárásával összefüggésben kimunkált korábbi gyakorlatát: fenntartotta a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban megállapított követelményt és annak a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban kifejtett alkalmazandóságát. A határozat indokolása ebből fakadóan rámutatott, hogy továbbra is ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jog részét képező pártatlanság követelményével, ha a büntetőeljárásban, a bírósági szakaszban olyan bíró jár el, aki a vádemelést megelőzően nyomozási bírói feladatokat látott el az ügyben. (Indokolás [29])
- [89] 2.7. A 3001/2025. (I. 21.) AB határozatban az Alkotmánybíróság a fentiekben ismertetett elveket konkrét bírósági döntések Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálva alkalmazta.
- [90] A konkrét alkotmányossági vizsgálattal az Alkotmánybíróság megerősítette azon követelményrendszert, amelyet a 34/2013. (XI. 22.) AB határozatban, a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban, a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban és a 2/2020. (I. 2.) AB határozatában rögzített, illetve fenntartott. Az abból fakadó követelményeket a konkrét ügyben is irányadónak tekintette.
- [91] Az Alkotmánybíróság kiemelte továbbá az indokolásban, hogy a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban állást foglalt a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat szerinti alkotmányos követelmény alkalmazandóságáról. Megerősítette, hogy a 25/2017. (X. 17.) AB határozat elfogadását követően – vagyis 2017. október 17. napjától kezdve – a bíróságok számára a folyamatban lévő büntetőeljárásokban is egyértelmű követelmény volt, hogy a büntetőügy további elintézésében nem vehetett részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bármilyen vonatkozásban bíróként már eljár. (Indokolás [63]) Ezen dátumot követően a bíróságok részéről tehát nem merülhetett fel kétség azzal összefüggésben, hogy az alkotmányos követelményt – annak erga omnes hatályából fakadóan – a folyamatban lévő eljárásokban is érvényesíteni kell. Az Alkotmánybíróság határozatának erga omnes kötelező hatályát az alkotmányos követelményt jogszabályba foglaló jogalkotói döntés ugyanis nem ronthatja le.
- [92] Emellett rámutatott az Alkotmánybíróság, hogy a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban foglalt alkotmányos követelmény „ügyet” jelöl meg, amely arra utal, hogy a több

vádlottas ügyben mindegy, hogy melyik terheltre nézve hoz döntést a nyomozás során eljáró bíró, elegendő, ha az ügy iratait megismerheti.

- [93] Mindezen követelményeket a konkrét ügyre alkalmazva megállapította az Alkotmánybíróság, hogy a másodfokú eljárásban olyan bíró vett részt, aki a büntetőeljárás korábbi – vádemelést megelőző – szakaszában bíróként már eljár, és ez az indítványozó esetében sérült a tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványaként a pártatlanság követelménye. Ezért az Alkotmánybíróság a támadott kúriai felülvizsgálati végzésnek és a másodfokú jogerős ítéletnek az indítványozóra vonatkozó részét megsemmisítette.
- [94] 3. Az indítványozó kifogásait az Alkotmánybíróság a jelen ügyben a fentiekben összefoglalt gyakorlatára is figyelemmel értékelte. Az alkotmányossági vizsgálat az indítványozó azon kifogásán alapul, amely szerint a Be. 869. § (2) bekezdés b) pontja és az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményei közötti ellentét több vonatkozásban értelmezési és eljárási bizonytalanságot eredményez, ami az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezetett jogbiztonság sérelmét valósítja meg.
- [95] 3.1. A támadott jogszabályi rendelkezés kapcsán megállapította az Alkotmánybíróság, hogy az azonos előírást tartalmaz a régi Be. 606/B. § (1) bekezdés c) pontjával.
- [96] Az Alkotmánybíróság a jogszabályhelyek egyezősége okán ezért a jelen alkotmánybírósági vizsgálatban különös jelentőséget tulajdonított a régi Be. 606/B. § egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességét vizsgáló 25/2017. (X. 17.) AB határozatban tett megállapításainak. Egyúttal szükségesnek ítélte az Alkotmánybíróság, hogy ezeket a megállapításokat felülvizsgálja. A 25/2017. (X. 17.) AB határozatban az Alkotmánybíróság a régi Be. 606/B. § (1) bekezdés c) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket nem tartotta megalapozottnak és elutasította. Úgy ítélte meg ugyanis, hogy a régi Be. támadott rendelkezése az Alkotmánybíróság gyakorlatával összhangban áll, azzal összhangban alkalmazható. Pusztán ezen alkotmánybírósági álláspont alapján – a jelen eljárás alapjául szolgáló indítványban támadott és – a régi Be. 606/B. § (1) bekezdés c) pontjával azonos rendelkezést tartalmazó Be. 869. § (2) bekezdés b) pontja kapcsán is azonos következtetés lenne levonható. Mindez a két jogszabályhely szövegszerű egyezéséből és a változatlan alkotmánybírósági gyakorlatból adódna. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor jelen eljárásában további szempontoknak is jelentőséget tulajdonított.
- [97] 3.2. Figyelemmel volt az Alkotmánybíróság arra, hogy az elmúlt években született alkotmánybírósági határozatokban előírt követelmények, valamint előbb a régi Be., majd a Be. jogalkotó általi módosításai, a szabályozásba iktatott átmeneti rendelkezések milyen hatással voltak a bíró kizárására irányadó szabályok

jogalkalmazói gyakorlatára. Az indítványozó az alaptörvény-ellenesség indokaként ugyanis számos olyan kifogást nevesített, amelyek a Be. támadott rendelkezései alkalmazásával összefüggő nehézségként azonosíthatók.

- [98] Az Alkotmánybíróság gyakorlata a bíró kizárására irányuló szabályokat érintően a 34/2013. (XI. 22.) AB határozattól kezdődően fokozatosan alakult ki és a kapcsolódó követelmények többrétegű rendszerévé fejlődött. Ezt a folyamatot időközben a jogalkotó is alakította előbb a régi Be., majd a Be. szabályainak a módosításával. Ezen jogszabályi módosítások következtében a bíró kizárására irányuló szabályozás – előbb a régi Be. 21. § (3) bekezdés a) pontjában, majd a Be. 14. § (3) bekezdés a) pontjában – már megfelelt az Alkotmánybíróság határozataiban lefektetett követelményeknek. Kérdésként merült fel ugyanakkor a bíróságok gyakorlatában, hogy ezen módosított és új szabályokat a folyamatban lévő büntetőeljárásokban miként kell alkalmazni. A jogalkotó a bíró kizárására irányadó fenti rendelkezések alkalmazására ezért átmeneti szabályokat is alkotott (rég. Be. 606/B §, Be. 869. §).
- [99] Az átmeneti rendelkezések bíróságok általi alkalmazásában ugyanakkor előbb a – régi Be. 606/B §-át vizsgáló – 25/2017. (X. 17.) AB határozat, majd a – Be. 869. § (1) bekezdését vizsgáló – 2/2020. (I. 2.) AB határozat iránymutatása teremtett ellentmondásos helyzetet. A 25/2017. (X. 17.) AB határozatban az Alkotmánybíróság tanácsa által megfogalmazott kívánalmak ugyanis sok esetben választás elé állították az eljáró bíróságokat, amelyek nem tudtak a rájuk egyformán vonatkozó, ám olykor ellentétes elvárást generáló alkotmánybírósági és törvényi követelményeknek maradéktalanul eleget tenni.
- [100] Figyelemmel volt emellett az Alkotmánybíróság a bíróságokra az Alaptörvény 28. cikkéből fakadó követelményekre is. Az Alaptörvény felhívott rendelkezése értelmében a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambuluma, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. A Be. 869. §-ához, a jogszabály normaszöveg-javaslatához fűzött indokolásban a jogalkotó nem fűzött önálló magyarázatot. A régi Be. 606/B §-t beiktató módosító jogszabály normaszöveg-javaslatához fűzött indokolásban viszont a jogalkotó ugyanakkor kifejezetten utalt rá: az átmeneti rendelkezések megalkotását lényegesen meghatározó körülmény volt a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat kihirdetését követően a jogalkalmazásban tapasztalt jogértelmezési különbségekből fakadó bizonytalanság. „Az alkotmányos követelmény érvényesítése érdekében a bírósági vezetők ugyanis megkezdték a folyamatban lévő összes ügy áttekintését és az érintett büntetőügyek átszignálását, egy konkrét büntető ügyben eljáró kis létszámú törvényszéken pedig a bírák kizártságukra hivatkozással más törvényszék kijelölését kérték az eljárás lefolytatására. Ez azonban az időszerűségi mutatók romlásával járhat, hiszen a hivatásos bíró személyének megváltozása maga után vonja az eljárás

megismétlésének kötelezettségét, hiszen ennek megsértése feltétlen, tehát mérlegelést nem tűrő hatályon kívül helyezési ok.” (Az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény 13. §-ához fűzött indokolás.) A kiszámíthatóság és a jogbiztonság követelményére figyelemmel a jogalkotó úgy ítélte meg, hogy az ügyek széles körét érintő kétség nem tartható fenn, ezért a helyzetet az átmeneti rendelkezésekkel kívánta egyértelműen rendezni. Így az egyéb alkotmányos szempontokra – vagyis az észszerű időn belüli eljáráshoz való jogra, mint a tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványára, továbbá a jogbiztonság követelményeire, azok köréből is különösen a kiszámíthatóság kívánalmára – is figyelemmel a jogalkotó mind a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, mint pedig a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat esetében azok közzétételének a napjára figyelemmel rendezte azt, hogy mely időponttól kezdődően kell kizártnak tekinteni a vádemelés utáni bírósági eljárásból a nyomozás során eljáró bírót a folyamatban lévő büntetőeljárásokban.

[101] A pártatlanság követelménye mellett az egyéb alkotmányos szempontok érvényesítésének a jogalkotói szándékát elfogadva, figyelemmel a bíróságok jogalkalmazásban továbbra is tapasztalható bizonytalanságokra –, amelyekre példaként hozhatók fel a jelen bírói kezdeményezés alapjául szolgáló indítványok – az Alkotmánybíróság teljes ülése a benyújtott bírói kezdeményezések alapján úgy ítélte meg, hogy a továbbiakban nem tartja fenn:

a) egyrészről a 25/2017. (X. 17.) AB határozat indokolásában (Indokolás [27], [29]-[31], [33]) foglalt, az Alkotmánybíróság öttagú tanácsa által megfogalmazott azon megállapításokat, amelyek a bíróságok számára a régi Be. 606/B. § alkalmazására irányadók, vagyis, hogy a 2016. november 30. napján folyamatban lévő ügyekre is alkalmazni kell a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban meghatározott alkotmányos követelményt;

b) másrészről a 2/2020. (I. 2.) AB határozat indokolásában (Indokolás [29]) – a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban kifejtett, az a) pontban ismertetett álláspontot megerősítő – megállapításokat, amelyek a bíróságok számára a Be. 869. § (1) bekezdés alkalmazására irányadók.

[102] 3.3. Az indítványozó kifogásait az Alkotmánybíróság a fentiekre figyelemmel a következők szerint értékelte.

[103] Rámutat az Alkotmánybíróság, hogy az alkotmányos követelmények és jogszabálmódosítások eredményeként a bíró kizárása tekintetében egy többrétegű követelményrendszer épült fel. Az Alkotmánybíróság a legutóbbi kapcsolódó tárgyú, 3001/2025. (I. 21.) AB határozatban is kifejtette: a büntetőügyben korábban eljáró és döntést hozó bíró kizárására vonatkozó alkotmányos követelményeket több lépcsőben bontotta ki, miközben a vonatkozó törvényi rendelkezések is módosultak, így a szabályozás és az alkotmányos elvárások áttekintése és együttes alkalmazása a

jogalkalmazók feladatát kétségtelenül megnehezítette. Mindez jelentősen hozzájárult a határozat alapjául szolgált ügyben történt alaptörvény-ellenesség bekövetkezéséhez. (Indokolás [75]) Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a jelen indítvány tanúsága szerint az indítványozó bíróság is hasonló nehézségekkel szembesült az előtte folyamatban lévő eljárásokban az Alkotmánybíróság gyakorlatából fakadó követelmények, valamint a módosult, kiegészített szabályozás együttes alkalmazásának kísérlete során. Ezért is fordult hat bírói kezdeményezésben az Alkotmánybírósághoz.

[104] Mindezeket a tapasztalatokat az Alkotmánybíróság a jogbiztonságból fakadó követelmények alapján értékelte. Figyelemmel volt arra, hogy következetes felfogása szerint a jogbiztonság követelményének egyik legfontosabb eleme a jogrendszer egésze, valamint annak részterületei kiszámítható működése. Az, hogy a norma címzettjei számára a jogalkalmazók magatartása előre látható, kalkulálható legyen. Ennek jegyében a jogbiztonság megköveteli a büntetőeljárás részletes és differenciált szabályozását. A jogbiztonságból fakadó elvárás, hogy az eljáró bíróságra irányadó, köztük a bíró kizárását szabályozó rendelkezések egyértelműen meghatározzák, hogy az adott eljárásban ki nem járhat el bíróként.

[105] Úgy ítélte meg az Alkotmánybíróság, hogy ezen követelményeknek a Be. 869. § (2) bekezdés b) pontjában foglalt szabály megfelel. A 25/2017. (X. 17.) AB határozat és a 2/2020. (I. 2.) AB határozat utalt szövegrészei figyelmen kívül hagyásával a Be. támadott rendelkezése a jogbiztonságból fakadó követelményekkel összhangban alkalmazható. Annak értelmében – a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban foglalt alkotmányos követelmény alapján – az ítéltábla tanácsának tagjaként eljáró bíró akkor kizárt, ha a büntetőeljárás 2016. november 30. után indult. A Be. 869. § (2) bekezdés b) pont alkalmazásával tehát egyértelműen, a kiszámíthatóság követelményével összhangban meghatározható, hogy adott eljárásban eljáró bíró milyen esetben minősül kizártnak.

[106] 3.4. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a Be. támadott 869. § (2) bekezdés b) pontjában foglalt szabály nem sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti jogbiztonságból fakadó követelményeket. Ezért az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezést a rendelkező részben foglaltak szerint elutasította.

[107] Felhívja egyúttal a figyelmet az Alkotmánybíróság arra is, hogy a támadott jogszabályi rendelkezés vizsgálatakor észlelte, hogy a Be. 869. § (2) bekezdés b) pontja a régi Be. 2017. június 30. napjáig hatályban volt 131. § (3) bekezdése, 138. § (3) bekezdése, 142. § (4) bekezdése, illetve 486. §-a kapcsán tartalmaz előírásokat. A régi Be. szövegének változásait a különböző időállapotokban áttekintve ugyanakkor megállapítható, hogy a régi Be. felhívott rendelkezései 2018. június 30. napjáig voltak hatályosak. A régi

Be.-nek egyetlen olyan rendelkezése sincs, amely 2017. június 30. napjáig volt hatályos, így a jogszabálynak nincs is ilyen időállapota.

[108] Megállapította ezért az Alkotmánybíróság, hogy a támadott rendelkezésben nyilvánvaló elírás szerepel. A jogalkotó feladata, hogy a rendelkezésben szereplő nyilvánvaló elírást korigálja, és a Be. felhívott szakaszai hatályon kívül helyezésének az időpontját a valóságnak megfelelően állapítsa meg.

[109] 4. Az indítványozó az Alkotmánybíróság gyakorlatával összefüggésben is megfogalmazott további kifogásokat is. Az indítványozó ezen kifogásai az Alkotmánybíróság szerint nem voltak alkalmasak arra, hogy a támadott Be.-rendekzés Alaptörvénnyel való összhangját megkérdőjelezzék. Fontosnak tartotta ugyanakkor az Alkotmánybíróság, hogy az indítványozó észrevételeire reagálva rámutasson a következőkre.

[110] 4.1. Az indítványozó szerint az Alkotmánybíróság a 3001/2025. (I. 21.) AB határozatában „új helyzetet teremtett” azáltal, hogy tovább szélesítette a kizárással érintett bírók körét. Kiterjesztette ugyanis a kizárás tekintetében irányadó követelmények alkalmazási körét azon esetekre is, amikor a bíró nem közvetlenül az indítványozóval, hanem annak terhelt-társával szemben alkalmazott kényszerintézkedés felülbírálatáról hozott korábban, a vádemelést megelőzően döntést.

[111] A kizárás indokoltságának megítélése szempontjából az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint alapvető jelentősége van annak, hogy az eljáró bíró az eljárás vádemelést megelőző szakaszában megismerhet-e olyan adatokat, amelyekhez az ítékezés során eljáró bíró már nem jut hozzá, de amelyek alkalmasak arra, hogy a bíró előzetes véleményt alakíthasson ki az ügyről. Az Alkotmánybíróság értékelése szerint ugyanis a tárgyalás során bizonyítékként fel nem használt többletadatok előzetes ismerete is alkalmas lehet arra, hogy az ítélező bíró elfogulatlanságát, vagyis a bűnügy elfogultságtól mentes megítélését veszélynek tegye ki. {34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [52]} Ehhez kapcsolódóan állapította meg az Alkotmánybíróság, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt pártatlanság követelménye megkívánja, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bírói feladatokat látott el, ugyanis azzal szükségszerűen együtt jár a bizonyítékok bizonyos szintű, de mindenképpen előzetes értékelése. {21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [43]}

[112] Ezekre az előzményekre figyelemmel fejtette ki az Alkotmánybíróság a 3001/2025. (I. 21.) AB határozat Indokolásában, hogy a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat szerinti alkotmányos követelmény „ügyet” jelöl meg, amely arra utal, hogy a többvádoltas ügyben mindegy, hogy melyik terheltre nézve hoz döntést a nyomozás során eljáró bíró, elegendő, ha az ügy iratait megismerheti. (Indokolás [68]) Azt, hogy erre a

konkrét ügyben sor kerülhetett, az Alkotmánybíróság az egyedi körülményeket értékelve mérlegelte. Annak eredményeként megállapította, hogy a konkrét eljárásban a terhelt cselekvősege és a bizonyítékok egymással szoros összefüggést mutattak. (Indokolás [70])

[113] Ilyen módon az Alkotmánybíróság a 3001/2025. (I. 21.) AB határozatban a korábban lefektetett elvi tételeket a konkrét eset értékelésére alkalmazta. Egyértelművé tette ezáltal, hogy többterheltes ügyekben az alkotmányossági vizsgálat az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványként a pártatlan bírósági eljáráshoz való jog érvényesülésével összefüggésben kiterjed arra is, hogy a bíró az eljárás vádemelést megelőző szakaszában mely terheltet érintően ismerhetett meg adatokat és mely terheltet érintően hozott döntést.

[114] 4.2. Kifogásként utalt továbbá az indítványozó arra, hogy hiányzik azon „kényszerítő okok” szabályozása, amelyek az Alkotmánybíróság értelmezésében felmentést adhatnak a kizárási szabály alkalmazása alól.

[115] Emlékeztet az Alkotmánybíróság arra, hogy a 25/2017. (X. 17.) AB határozat indokolásában fejtette ki: az alkalmazási köteleesség alól csak kényszerítő okon alapuló kevés kivétel képzelhető el. Ilyen kivétel lehet, ha a kizárási szabály alkalmazása esetén nem lenne olyan bíró vagy bírósági tanács, amely eljárhatna az ügyben, és az így keletkező akadály a bíróságok rendelkezésére álló igazgatási eszközök alkalmazásával sem volna elhárítható. (Indokolás [33])

[116] Kiemeli az Alkotmánybíróság, hogy számolni kell a lehetőséggel, miszerint a sokrétegű, nagy kiterjedésű, kiemelt tárgyi súlyú és többvádoltas, 2013. november 22., valamint 2016. november 30. napja után indult ügyekben is előállhat olyan helyzet, amelyekben a személyi és tárgyi összefüggések okán számos bíróságot érintően felmerül a kizárással kapcsolatos követelmények alkalmazása.

[117] Utal az Alkotmánybíróság az indítvány II.2. pontjában konkrétan megjelölt, egymással összefüggő ügyekre. Az indítványoknak alapul szolgáló büntető ügyek, valamint – az ahhoz kapcsolódó további – a nyomozás során, valamint a vádemelést követően egyesített, illetve elkülönített – büntető ügyek az ország különböző bíróságait, illetve ott ítélező bírákat érintik első- és másodfokon is. Ez azt jelenti, hogy nemcsak az Egri Törvényszéken, Heves vármegyében és a Debreceni Ítélőtáblán, hanem többek között a Zalaegerszegi Törvényszéken, a Nyíregyházi Törvényszéken ítélező bírák is eljárak ezekben a büntető ügyekben. Az eljáró bírák közül többen e szövevényes, bonyolult, több száz vádlottat érintő, évek óta tartó büntetőeljárás időtartama alatt már nem elsőfokú, hanem másodfokú vagyis jogorvoslatot elbíráló bíróként ítéleznek.

[118] Az ilyen kivételes helyzetek felismerése kapcsán rámutat az Alkotmánybíróság, hogy a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogból fakadó pártatlanság, mint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt részjogosítvány nem korlátozhatatlan alapjog.

- [119] Az Alkotmánybíróság több határozatában vizsgálta a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog korlátozhatóságának mércéit. Ezzel összefüggésben – általánosságban arra mutatott rá –, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog olyan abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye {3003/2019. (I. 7.) AB határozat, Indokolás [28]}. A tisztességes eljáráshoz való jog egyes részjogosítványainak az érvényesülését, valamint azok Alaptörvénnyel való összhangját ugyanakkor az Alkotmánybíróság jellemzően az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében rögzített általános alapjogvédelmi teszt alkalmazásával vizsgálja {3031/2017. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [61]}.
- [120] Hangsúlyozta ugyanakkor az Alkotmánybíróság azt is, hogy emellett a főszabályként alkalmazandó alkotmányossági mérce mellett egyes alapjogok esetében további kritériumok határozhatók meg, amelyek egyrészt ezt az általános mércét az illető jog tartalmához igazítva konkretizálják, másrészt, amelyek konkrét voltukban sokkal inkább állandó és saját tartalmi ismérvekkel határozzák meg az adott alapjog lényeges tartalmát a viszonyítással dolgozó általános szabály helyett {3003/2019. (I. 7.) AB határozat, Indokolás [29]; 3001/2020. (II. 4.) AB határozat, Indokolás [42]}.
- [121] Ezekben az esetekben a tisztességes eljárásból fakadó egyes követelmények (részjogosítványok) keretén belül alakítandó ki olyan ismérvszisztem, amely annak tartalmát adja. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy saját dogmatikája van annak, mi számít „bíróságnak” {3116/2015. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [11]}, mikor „törvényes” {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [32]}, „független” és „pártatlan” {21/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [58]} az eljáró testület.
- [122] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az egyes részjogosítványokból fakadó garanciákat mindig az adott eljárásfajta keretein belül vizsgálja. Az Alkotmánybíróság jellemzően az adott eljárás egészének a figyelembevételével értékeli, hogy az eljárás tisztességes volt-e. Az alkotmányossági vizsgálat során emellett nem lehet eltekinteni attól sem, hogy a tisztességes bírósági eljárásból fakadó követelmények nem ugyanazokat a garanciákat jelentik az egyes bírósági szakokban (például elsőfokú eljárás, rendes és rendkívüli jogorvoslati szak). Az Alkotmánybíróság a tisztességes bírósági eljárásból fakadó követelményeket mindig az adott eljárásfajta és eljárási szak sajátosságaihoz igazodóan értékeli.
- [123] Az Alkotmánybíróság a fentiekben bemutatott gyakorlatára figyelemmel hangsúlyozza: az alkotmányossági vizsgálat fókuszában az a kérdés áll, hogy az eljárás egésze szempontjából történt-e olyan beavatkozás, amely az eljárás tisztességtelenségét eredményezi. Az eljárás egyes elemeinek törvénysértő volta – figyelemmel az adott eljárásfajta sajátosságaira és az adott eljárási szak szabályaira is –, önmagában nem eredményez szükségképpen alaptörvény-ellenességet, és csak alapos alkotmányjogi mérlegelés után dönthető el, hogy egyes szabálysértések, akár külön-külön, akár összességükben a konkrét ügyben alaptörvény-ellenességhez

vezettek-e. A mérlegelés során az Alkotmánybíróság nem törvényességi szempontú vizsgálatot végez, és nem egyszerű felülvizsgálati fórumként jár el, ezért önmagukban az esetleges eljárási hibák nem vezetnek a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmének megállapítására. {3305/2020. (VII. 24.) AB határozat, Indokolás [45]}

[124] A fentiek értelmében a pártatlansághoz való jog korlátozásának olyan eseteit, amelyek az Alaptörvénnyel összhangban állnak, az Alkotmánybíróságnak az egyes alkotmányjogi panasz eljárásokban az adott ügy körülményeire figyelemmel folytatott egyedi mérlegelésen alapuló vizsgálatok keretében van lehetősége beazonosítani.

[125] Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság emlékeztet rá, hogy egy-egy támadott bírósági ítélet alaptörvény-ellenességének megállapításakor, illetve az arra irányuló alkotmányjogi panasz visszautasításakor, vagy elutasításakor a következő körülményeknek is jelentőséget tulajdonít:

- maga az indítványozó közvetlenül érintett-e az állított jogsérelemmel, azaz fennáll-e az alkotmányjogi panasz befogadásának ezen feltétele [3036/2017. (III. 7.) AB végzés, 3096/2017. (III. 7.) AB végzés];

- a vádemelés előtti szakban, vagy/és a vádemelési utáni szakban merült fel az eljáró bíró személyének azonossága [3342/2017. (XII. 20.) AB határozat, 3260/2018. (VII. 17.) AB végzés, 3165/2019. (VII. 10.) AB határozat];

- a nyomozási szakban hozott bírói döntés, a támadott ítélet meghozatalának időpontja, illetve a büntetőeljárás folyamatban léte az alkotmányos követelmények kihirdetésének, illetve az új tartalmú büntetőeljárási szabályok hatálybalépésének időpontjához képest hova esik [25/2017. (X. 17.) AB határozat, 3354/2017. (XII. 22.) AB határozat, 3355/2017. (X. 22.) AB határozat, 3286/2018. (VII. 20.) AB végzés, 3019/2019. (I. 21.) AB végzés, 2/2020. (I. 2.) AB határozat];

- miként rendelkezik a hatályos büntetőeljárási törvény, mi az élő jog, azaz a bírói gyakorlat milyen tartalmú jogegységet mutat [34/2013. (XI. 22.) AB határozat];

- van-e olyan bíró vagy bírói tanács, amely eljárhatna az ügyben [25/2017. (X. 17.) AB határozat];

- a végső felülbírálatot, felülvizsgálatot végző bírói tanács valamely tagját érinti-e az alkotmányos követelmények szerinti kizártság [34/2013. (XI. 22.) AB határozat, 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, 3354/2017. (XII. 22.) AB határozat, 3355/2017. (X. 22.) AB határozat, 3224/2018. (VII. 2.) AB végzés, 3325/2018. (VII. 22.) AB végzés, 3286/2018. (VII. 20.) AB végzés, 3019/2019. (I. 21.) AB végzés, 3165/2019. (VII. 10.) AB határozat, 2/2020. (I. 2.) AB határozat].

[126] Ez utóbbi szempont kapcsán következetesnek tekinthető az Alkotmánybíróság gyakorlata, miszerint akkor semmisítette meg a támadott ítéleteket kizárt bíró eljárása miatt, ha a kizárt bíró olyan ítélet meghozatalában vett részt, mely végleges volt, vagyis további jogorvoslat nem követte, míg ha sor került a döntés revíziójára, az Alkotmánybíróság nem feltétlenül állapította meg a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét. {3286/2018. (VII. 20.) AB végzés, Indokolás [10]} Az ilyen

felülbírálatnak ugyanakkor – a 3001/2025. (I. 21.) AB határozat alapján – feltétele az is, hogy tényleges és hatékony jogorvoslat legyen, vagyis az eljáró jogorvoslati fórum figyelemmel legyen az Alkotmánybíróság gyakorlatában e körben kidolgozott elvekre.

- [127] 4.3. Az indítványozó kifogásként nevesítette az indítványban, hogy nincs elfogadott eljárási rend arra az esetre, ha nem áll már rendelkezésre eljárni jogosult bíró az adott bíróságon.
- [128] Emlékeztet az Alkotmánybíróság arra, hogy már a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat szerinti alkotmányos követelmény megfogalmazásakor jelentőséget tulajdonított annak, hogy „döntésének következménye az alacsonyabb bírói létszámmal működő törvényszékeken csekélyebb személyzeti átszervezéseket indokolhat. Annak érdekében, hogy az esetlegesen szükségessé váló bírósági szervezeti átalakítások leghatékonyabb módjának kiválasztásához és végrehajtásához kellő felkészülési idő álljon rendelkezésre, az Alkotmánybíróság az alkotmányos követelmény kötelező érvényesítését jelen határozatának kihirdetését követően megindított büntetőeljárások tekintetében írja elő.” (Indokolás [56])
- [129] Az Alkotmánybíróság ezzel kapcsolatban utal arra, hogy ha nem járhat el az adott büntető ügyben olyan bíró, akire a kizárási szabály nem vonatkozik, akkor a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (Bjt.) irányadó rendelkezései alapján kirendeléssel lehetőség van ennek a problémának az áthidalására. A Bjt. szerint a bíró kirendeléséről a törvényszék elnöke vagy az OBH elnöke intézkedhet [Bjt. 31. § (1) bekezdés]. A kirendelésről szóló OBH elnöki határozat a kirendelés okát (az ügyteher egyenletes elosztásának biztosítása, avagy szakmai fejlődés elősegítése), a kirendelés időtartamát és a kirendelés módját (az eredeti ítélkezési tevékenység megtartásával vagy anélkül, illetve részbeni megtartásával) tartalmazza. A Bjt. 32. § (1a) bekezdése szerint 2023. június 1. napjától kezdve az OBH elnökének a kirendeléshez előzetesen be kell kérnie az Országos Bírói Tanács (a továbbiakban: OBT) egyetértését és az intézkedésre csak az OBT egyetértésével kerülhet sor. A Be. 17-18. §-ai tartalmazznak részletes szabályozást arra az esetre, ha a kizárás igazgatási ügykörben nem intézhető el.
- [130] Az Alkotmánybíróság rámutat továbbá arra, hogy az első kapcsolódó határozatát 2013-ban, majd a kizárás tekintetében általános követelményt rögzítő második határozatát 2016-ban hozta. Az eljárások összetettsége vagy az ügyek bonyolultsága okán – mint ahogyan jelen bírói kezdeményezések alapjául szolgáló esetben is – előfordulhat olyan perjogi helyzet, hogy nem marad az adott bíróságon (törvényszéken, ítélőtáblán) olyan bíró, aki nem kizárt az adott ügy érdemi elbírálásából.

[131]Ezzel együtt a jogalkotó szabadságában áll, hogy mérlegelje a kizárással érintett helyzetekben egy egységes eljárási rend törvényi szintű szabályozásának a szükségességét.

V.

[132]Az Alkotmánybíróság a határozat Magyar Közlönyben történő közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondata alapján rendelte el.

Budapest, 2025. november 18.

*Dr. Polt Péter s. k.,*  
az Alkotmánybíróság elnöke

*Dr. Czine Ágnes s. k.,*  
előadó alkotmánybíró

*Dr. Handó Tünde s. k.,*  
alkotmánybíró

*Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Hende Csaba s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Horváth Attila s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Juhász Miklós s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Kozma Ákos s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Lomnici Zoltán s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Márki Zoltán s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Patyi András s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Schanda Balázs s. k.,*  
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,  
alkotmánybíró

Dr. Varga Réka s. k.,  
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [133] A határozat indokolásának egyes elvi megállapításaival összefüggésben szükségesnek tartom az alábbiak kiemelését.
- [134] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvényt nemcsak a kifejezetten erre irányuló eljárásban, hanem a jogszabályok alkotmányosságát vizsgáló minden eljárásában értelmezi. Az Alaptörvény egyes rendelkezéseinek értelme így az újabb és újabb értelmezések során bontakozik ki, amelyekben az Alkotmánybíróság mind a konkrét ügy sajátosságára, mind saját korábbi értelmezéseire tekintettel van. Az Alkotmánybíróság az egyes értelmezésekből kialakuló tételeket alkalmazásuk során tovább értelmezi és formálja. Ugyanazon alkotmányi rendelkezésre vonatkozóan az értelmezés súlypontja eltérő lehet, de az értelmezéseknek ellentmondásmentes rendszert kell képezniük. {32/2021. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [17]}
- [135] Ezek az értelmezések az alkotmánybíróági döntések – rendelkező részében foglalt – rendelkezésekhez kapcsolódnak, azonban jellemzően a döntések indokolásában jelennek meg. Igaz ez az egyes alapjogok alkotmányos tartalmára csakúgy, mint az Alkotmánybíróság által alkalmazott tesztek és vizsgálati szempontok meghatározására. Az Alkotmánybíróság így bontotta ki a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog Alaptörvényben nem nevesített részjogosítványainak alkotmányos tartalmát is. Így például az indokolt bírói döntéshez való jog esetében a 7/2013. (III. 1.) AB határozat, a fegyverek egyenlősége esetében a 21/2014. (VII. 15.) AB határozat, a *contra legem* jogértelmezés tilalma esetében a 20/2017. (VIII. 18.) AB határozat indokolásában. Az Alkotmánybíróság több évtizedes gyakorlata során így dolgozta ki a pártatlanság követelményrendszerét is, például a pártatlanság objektív és szubjektív szempontrendszerét a 25/2013. (X. 4.) AB határozat indokolásában. Az Alkotmánybíróság döntéseinek rendelkező részében ezzel szemben jellemzően nem jelennek meg azok az elvek, érvek, tesztek, amelyek a bíróságok és az Alkotmánybíróság számára egyaránt irányadók.
- [136] Ilyen módon az Alkotmánybíróság határozatainak és végzéseinek indokolása tartalmazza azokat, a testület gyakorlatát formáló és abban iránymutatásul szolgáló megállapításokat, amelyek a konkrét ügyön, a konkrét alkotmányossági problémán túlmutató elveket rögzítenek, és ezáltal irányt mutatnak a jogalkalmazás számára.
- [137] Az Alkotmánybíróság a 29/2021. (XI. 10.) AB határozatában már megállapította, hogy az Abtv. 39. § (1) bekezdéséből következően az Alkotmánybíróság határozatának egésze, így annak indokolása is, *erga omnes* kötelező erővel bír, ekként ha az

Alkotmánybíróság egy határozatában formálisan alkotmányos követelmény kimondása nélkül foglal állást valamely jogszabályi rendelkezés Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezéséről, vagy éppen ellenkezőleg, azt mondja ki, hogy valamely értelmezés ellentétes az Alaptörvénnyel, arra az eljáró bíróságnak ugyancsak tekintettel kell lennie ítéletének meghozatala során (Indokolás [29]). Az Abtv. 39. § (1) bekezdésének ezt az értelmezését az Alkotmánybíróság a közelmúltban több határozatában megerősítette {pl. 3101/2024. (III. 14.) AB határozat, Indokolás [39]; 3379/2023. (VII. 27.) AB határozat, Indokolás [31]}.

[138] Az Alkotmánybíróság gyakorlatában előfordult már, hogy egy korábbi döntésének valamely elvi megállapítását nem tartotta fenn. Így a 2/2016. (II. 8.) AB határozatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a 3058/2015. (III. 31.) AB végzés indokolásának azt az elvi tételét, miszerint az alaptörvény-ellenesség megállapításának és alkalmazási tilalom kimondásának konjunktív indítványozása a bírói kezdeményezésekkel szemben támasztott követelmény, a továbbiakban nem tartja fenn. (Indokolás [28])

[139] A jelen ügyben az Alkotmánybíróságnak a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog követelményrendszerén belül a pártatlanság alkotmányos elvének egyik legfontosabb garanciális szabályát, a bírák kizárásának egyes kérdéseit kellett értelmeznie.

[140] Az Alkotmánybíróság a bíró kizárására irányuló szabályokat érintő gyakorlatát 2013-tól kezdődően bontotta ki fokozatosan. Az alapokat a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat fektette le azzal, hogy előírta: a nyomozási bíró mellett az ítélezésben ne vehessen részt olyan bíró sem, aki nem nyomozási bírónak, de nyomozási bírói hatáskörben járt el. Ilyen volt a régi Be. értelmében az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítására, valamint az ideiglenes kényszergyógykezelés felülvizsgálatára irányuló eljárásban eljárva a törvényszék egyes bírójának. A döntés érvrendszerének középpontjában az a felismerés állt, hogy a vádirat benyújtása előtt nyomozási bírónak vagy nyomozási bírói hatáskörben eljáró bíró a büntelmi nyomozás során beszerzett olyan adatokat is megismerhet, amelyeket a bírósági tárgyaláson végül nem használnak fel bizonyítékként. Ezen, a tárgyalás során bizonyítékként fel nem használt többletadatok előzetes ismerete pedig alkalmas lehet arra, hogy az ítélező bíró elfogultságát, vagyis a büntelmi elfogultságtól mentes megítélését veszélynek tegye ki.

[141] Ugyanerre a felismerésre építette fel az Alkotmánybíróság a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat indokolását, és jutott el annak generális előírásához, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bírónak járt el.

[142] Az Alkotmánybíróság ezt követően számos döntésében megerősítette az ezen két alaphatározat szerinti követelményeket, valamint azokat egyedi ügyekben érvényesítette [pl.: 3165/2019. (VII. 10.) AB határozat, 3001/2025. (I. 21.) AB határozat]. Ezekben a határozatokban az Alkotmánybíróság követte és alkalmazta a korábbi

határozataiban lefektetett szempontrendszert, attól nem tért el, mert ezt kívánta meg gyakorlatának a következetes érvényesítése. Figyelemmel volt ezen határozatok rendelkezéseire és az indokolásokban kifejtett érvelésre egyaránt.

[143] A jogalkotó a büntetőeljárási törvény szabályait a két alaphatározat szerinti alkotmányos követelményhez hozzáigazította. Előbb a régi Be. 606/B. §-ába foglalta bele az Alkotmánybíróságnak a bíró kizárásával kapcsolatos, két említett AB határozatban megfogalmazott alkotmányos követelményét, majd ezeket a szabályokat a Be. 869. § (1) és (2) bekezdésében a hatályos szabályozásnak is részévé tette.

[144] A jelen alkotmánybírósági határozat ezt a konzisztens rendszert erősíti meg újfent. Egyértelművé téve, hogy a jogalkotó nem csupán a jogbiztonságból és a tisztességes eljáráshoz való jogból fakadó követelményeknek eleget téve, hanem az Alkotmánybíróság döntéseinek megfelelően szabályozta a konkrét ügyben vizsgált Be. 869. § (2) bekezdés b) pontjában a bíró kizárásával kapcsolatos szabályok alkalmazását. Ez egyértelmű iránymutatás a jogalkalmazók számára arra vonatkozóan, hogy az ítélőtábla tanácsának tagjaként eljáró bíró akkor kizárt, ha a büntetőeljárás 2016. november 30. után indult. Ezzel a jelen ügyben az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatától eltért. Ezt azért tehette meg, mert az Alkotmánybíróság teljes ülése kimondta, hogy két korábbi határozat egyes megállapításait nem tartja fenn.

[145] Meglátásom szerint ugyanakkor a döntés jelentősége ezen konkrét ügyön túlmutató. Az Alkotmánybíróság ugyanis egyértelműen és általános jelleggel foglalt állást arról, hogy az alkotmánybírósági határozatokból fakadó követelményeket a jogalkotó a Be. 869. §-ában megfelelően emelte be a büntetőeljárási törvény szabályozásába mind a 34/2013. (XI. 22.) AB határozatot, mind a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatot érintően. Ilyen módon minden kétséget eloszlat afelől, hogy

– a 2013. november 22. után indult büntetőeljárásokban minősül kizártnak a vádirat benyújtása előtt az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítására, valamint az ideiglenes kényszergyógykezelés felülvizsgálatára irányuló eljárásban, illetve a házi őrizet egy éven túli meghosszabbítása tárgyában a törvényszék egyes bírójaként eljáró bíró.

– a 2016. november 30. után indult büntetőeljárásokban minősül kizártnak a törvényszék másodfokú tanácsának tagjaként, valamint az ítélőtábla tanácsának tagjaként eljáró bíró.

[146] Az Alkotmánybíróság gyakorlatából fakadó követelmények, valamint a módosult, kiegészített büntetőeljárási szabályozás együttes alkalmazása, azok által az Alaptörvény rendelkezéseinek – különösen a jogbiztonság és a tisztességes eljáráshoz való jog – érvényre juttatása a fentiek szerint elsődlegesen a bíróságok feladata.

Budapest, 2025. november 18.

Dr. Czine Ágnes s. k.,  
alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde alkotmánybíró párhuzamos indokolása

[147] A Határozat rendelkező részével egyetértek. A bírói kezdeményezés elutasításának alapjául szolgáló indokolás lényege a következőképpen foglalható össze: az Alkotmánybíróság az ABH1 és ABH2 alkotmányos követelményeit a pártatlan bíróhoz való alapjog [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bek.] védelme okán fogalmazta meg. A törvényhozó az alkotmányos követelménynek megfelelően módosította a régi Be. kizárásra vonatkozó szabályait, majd ezekkel egyező szabályt fogalmazott meg az új Be.-ben is. A törvényhozás ugyanekkor – a jogbiztonságra, a kiszámíthatóságra [Alaptörvény B) cikk (1) bek.], az ésszerű időn belüli elbíráláshoz való jogra [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bek.] tekintettel – átmeneti szabályokról rendelkezett [Be. 869. § (1) és (2) bekezdés]. Ezért a támadott Be. 869. § (2) bekezdés b) pontja összhangban áll az Alaptörvénnyel.

[148] 1. Az elutasítással az Alkotmánybíróság lényegében kinyilvánítja – bár ez a rendelkező részben, az indokolásban ilyen világosan nem kerül megfogalmazásra –, hogy a törvényhozó az átmeneti szabályokat az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésének megfelelő mérlegelés alapján alkotta meg, és a bíróságoknak a hatályos törvényt kell alkalmazniuk („... az ítéltábla tanácsának tagjaként eljáró bíró akkor kizárt, ha a büntetőeljárás 2016. november 30. után indult. A Be. 869. § (2) bekezdés b) pont alkalmazásával ...”).

[149] Álláspontom szerint a törvényhozó az átmeneti szabályozással tiszteletben tartotta a pártatlan bíróhoz való jog lényeges tartalmát is, hiszen az elfogultsági kifogás (az un. relatív kizárási ok) időtlen idők óta élő jogintézmény. Mivel a kizárási szabály meghatározott időponttól való hatálybaléptetése, nem érintette az elfogultsági kifogás előterjesztéséhez való jogot, ezért a törvényi szabályozás nem értékelhető jogelvonásként. Érdemes lett volna a Határozatban legalább egy mondatot szentelni az Alaptörvény 26. cikkének is, mely szerint a bírók a törvényeknek alárendeltek, azt kell alkalmazniuk, és ez az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből is következő jogbiztonsági követelmény.

[150] Egyértelműbb lett volna az Alkotmánybíróság döntése, ha a Határozat rendelkező részében a következő alkotmányos követelmény megfogalmazására is sor kerül: „Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből, valamint a 26. cikk (1) bekezdéséből eredő alkotmányos követelmény, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 869. § (2) bekezdés b) pontja alkalmazásakor az ítéltábla tanácsának tagjaként eljáró bíró akkor kizárt, ha a büntetőeljárás 2016. november 30. után indult.”

[151] 2. Talán volt már rá példa, hogy valamely korábbi ABH döntési lényegének (ratio decidendi) alkalmazását elhagyta az Alkotmánybíróság. A klasszikus precedens-jogi rendszerben ez az *art of distinguishing* (az új ügy ezért-azért különbözik a korábbitól), vagy az *overruling* (a korábbi döntési lényeg felbírálata) módszertani elv alkalmazásával történik. Itt a Határozat indokolása – a megelőzőleg felidézett féltucatnyi alkotmánybíróági döntésből kettőt választva – a következőket nyilvánítja ki (IV.rész. 3.2. rész utolsó bekezdés): *„A pártatlanság követelménye mellett az egyéb alkotmányos szempontok érvényesítésének a jogalkotói szándékát elfogadva, figyelemmel a bíróságok jogalkalmazásban továbbra is tapasztalható bizonytalanságokra –, amelyekre példaként hozhatók fel a jelen bírói kezdeményezés alapjául szolgáló indítványok – az Alkotmánybíróság teljes ülése a benyújtott bírói kezdeményezések alapján úgy ítélte meg, hogy a továbbiakban nem tartja fenn:*

*a) egyrészről a 25/2017. (X. 17.) AB határozat indokolásában (Indokolás [27], [29]-[31], [33]) foglalt, az Alkotmánybíróság öttagú tanácsa által megfogalmazott azon megállapításokat, amelyek a bíróságok számára a régi Be. 606/B. § alkalmazására irányadók, vagyis, hogy a 2016. november 30. napján folyamatban lévő ügyekre is alkalmazni kell a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban meghatározott alkotmányos követelményt;*

*b) másrészről a 2/2020. (I. 2.) AB határozat indokolásában (Indokolás [29]) – a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban kifejtett, az a) pontban ismertetett álláspontot megerősítő – megállapításokat, amelyek a bíróságok számára a Be. 869. § (1) bekezdés alkalmazására irányadók.”*

[152] A fenti, indokolásba foglalt „rendelkezés” számos kérdést vet fel: ez *erga omnes* rendelkezés? mit jelent az ABH indokolásából kiemelt mondatokra vonatkoztatott *erga omnes* hatály? hogyan illeszthető ez a módszertani megoldás az Alkotmánybíróság gyakorlatába? mi ennek az előzménye? mi az ebben rejlő logika? hogyan kell ezt értenie az olvasónak (jogalkalmazónak, jogalanyoknak)? világos, egyértelmű az olvasónak az, hogy miért ezekhez a határozatokhoz nyúl hozzá az Alkotmánybíróság? világos, egyértelmű az olvasónak az, hogy miről szól a 25/2017. (X.17.) ABH [27], [29]-[31], [33] bekezdése és a 2/2020. (I.2.) ABH [29] bekezdése? világos, egyértelmű az olvasónak, hogy miről szól a 25/2017. (X.17.) ABH itt fel nem sorolt, és ezek szerint fenntartott rendelkezése, és a 2/2020. (I.2.) ABH itt fel nem sorolt, és ezek szerint fenntartott rendelkezése? milyen többletet ad ez hozzá a jelen határozat rendelkező részéhez kapcsolt indokolási lényeghez? az ily módon fenn nem tartott korábbi megállapítások, vagy az ily módon fenntartott korábbi megállapítások erősítik, vagy gyengítik az elutasítás lényegi indokát? Segítik-e ezek a jövőbeli jogbiztonságot vagy éppen a bizonytalanságot éltetik tovább?

[153] Ezek a kérdések ahhoz az egyetlen, lényeges és végső kérdéshez vezetnek, hogy mit kell érteni az alkotmánybíróági döntések *erga omnes* hatálya alatt. Az Abtv. maga annyit mond ki, hogy *„az Alkotmánybíróság döntése mindenkire nézve kötelező”*. Ebből

azonban az nem következik, hogy a döntés lényegét megjelenítő *ratio decidendi*-t meghaladó indokolási elemek (pl.: *obliter dictum*) mindegyike a rendelkező részt megillető jogerővel bírnak. Álláspontom szerint a Határozat indokolásába foglalt, fent idézett látszólagos rendelkezésnek valójában nem lehet *erga omnes* hatálya. Tekintettel arra, hogy a bírói kezdeményezésben feltett kérdés új volt, az adott jogszabályi rendelkezést új megközelítésbe helyezve, az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerinti mérlegelést megkerülhetetlenné téve került megfogalmazásra, valamint a támadott rendelkezés nem tekinthető azonosnak az egykori ABH1 és ABH2 követelménnyel érintett jogi normákkal, ezért itt valójában nem az egykori alkotmánybírósági döntések felülvizsgálatára került sor.

[154] 3. Az érdemi döntésből következően a jelen ügyben semmi jelentősége nincs már a bírói kezdeményezésnek a 3001/2025. (I.21.) ABH-ra vonatkozatható kifogásainak. Álláspontom szerint ezért szükségtelen, de talán méltatlan is az Alkotmánybíróságnak az immár védhetetlenné tett korábbi álláspontját védenie (pl.: a 3001/2025. (I. 21.) ABH-ban az „ügy” fogalmának újfajta meghatározásával egy korábbi, ebben töretlen alkotmánybírósági gyakorlatot változtatott meg, amely a 3036/2017. (III.7.) AB végzés óta létezett). Álláspontom szerint a Határozat IV. rész 4. és 5. pontjában leírtak nem kezdhetik ki a jelen Határozat rendelkezését, és a közvetlenül hozzá kapcsolódó elvi lényegét (a bírónak a hatályos jogot kell alkalmazniuk). A Határozat ezen szövegrészei csupán egy szakmai jellegű vita egy-egy fejezetének tekinthetők.

Budapest, 2025. november 18.

*Dr. Handó Tünde s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Márki Zoltán* alkotmánybíró párhuzamos indokolása

[155] 1. A Határozatot – a helyes rendelkezése miatt – támogattam. Ugyanakkor a hozzáfűzött indokolás kapcsán a büntetőeljárás és alkotmányossági érvelést tekintve egyaránt más – nem egy korábbi állásponttól eltérést magyarázó, hanem az Alkotmánybíróság jelen döntésének alapját egyértelműsítő – hangsúlyozást tartok helyénvalónak. Álláspontomat párhuzamos indokolásként csatolom [Abtv. 66. § (3) bekezdés].

[156] 2. Előrebocsátom, hogy részemről a Határozat rendelkezése támogatásának nyilvánvaló előzménye, hogy a félévvel korábbi 3001/2025. (I. 21.) AB határozat – ellentétes – rendelkezésével viszont nem értettem egyet. A 3001/2025. (I. 21.) AB határozathoz csatolt különvéleményem szerinti felfogás épp arra vonatkozó (volt),

hog az Alkotmánybíróság úgy jutott el döntéséhez, hogy lényeges, tartalmi alapkérdéseket nem tisztázott.

[157] Jelen Határozat esetében ez az adósság változatlanul fennáll. A Határozat rendelkezését viszont jónak tartom.

[158] 3. Figyelmes olvasattal megállapítható, miszerint

– A 34/2013. (XI. 22.) AB határozat szerinti alkotmányos követelmény arra vonatkozott, hogy az Alkotmánybíróság a nyomozási bíró meglévő törvényi kizártságára vonatkozó rendelkezés érvényét kiterjesztette a nyomozási bírót jogorvosló bíró személyére is, ám csupán arra az esetre, ha (a vádemelés előtt) a letartóztatás, avagy az ideiglenes kényszergyógykezelés tárgyában döntött másodfokon [vö.: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat 1.; 1998. évi XIX. törvény 207.§ (6) bekezdés]. Vagyis az 34/2013. (XI. 22.) AB határozat bizonyos tárgykörben elvárásá tette, hogy a nyomozási bírónak kell megfeleltetni az őt jogorvosló bírót. Függetlenül attól, hogy ezen jogorvosló bíró perjogi, szervezetjogi helyzete lényegesen különböző a nyomozási bírótól (nem kijelölt, eleve törvényszékre beosztott). Ez személyi tágítás volt, ám korlátozott tárgykörben.

– A 21/2016. (XI. 30.) AB határozat szerinti alkotmányos követelmény a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat szerinti bizonyos tárgykörre korlátozott „perjogi egyeneműsítést” megtartva, azt egyrészt függetlenítette az ügy tárgyától, vagyis közömbösnek vette, hogy milyen tárgyban volt a korábbi eljárás, illetve döntés. Másrészt általános érvénnyel a nyomozási bíró törvényi kizártságának fogalmi terjedelme alá vette – azzal egyezőnek feleltette meg – azon elvárást, miszerint a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár nyomozás során bíróként eljár.

[159] E tágítás – megfogalmazásából fakadóan, s később a 3001/2025. (I. 21.) AB határozat indokolásában is visszaköszönve, illetve kifejtve – valójában azt jelenti, hogy bármely későbbi ügyintézés csak akkor alkotmányos, ha a későbbi bíró korábban az üggyel semmilyen módon nem találkozott. Függetlenül attól, hogy mi volt a korábbi ügyintézésének tárgya.

– A jogalkotó a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat után, 2017. április 19-i hatállyal módosította az akkor hatályos Be.-t, s e módosítással léptette hatályba 2018. július 1-én a Be.-t is [vö.: 2017. évi XXIX. törvény 1. §; 2017. évi XC. törvény].

– A 2017. október 17-i 25/2017. (X. 17.) AB határozat – a 2017. évi XXIX. törvény ismeretében, s az akkor hatályos Be. tárgyában – (bár az indítványokat elutasította) indokolásában kimondva kimondatlanul arra az álláspontra helyezkedett, miszerint a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat és a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat szerinti alkotmányos követelmény elvárását követő 2017. évi XXIX. törvény szerinti megoldás alkotmányos szempontból kívánni valót hagy maga után (s ehhez képest a Be. 2018. július 1-én hatályba lépett szövege is). Viszont az 25/2017. (X. 17.) AB határozat

szerint az alkotmányos követelmény érvényesítése a folyamatban lévő ügyekben az eljáró általános hatáskörű bíróság feladata [AB határozat, Indokolás [31] bekezdés zárómondat].

- [160] 4. Mindezek alapján a jelenlegi jogállapot 2017. április 19-e óta fennáll. A jogalkotó az 34/2013. (XI. 22.) AB határozat és a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatot követő módosítást követően nem, s a 25/2017. (X. 17.) AB határozat után sem változtatott a hatályos jog szövegén. Megemlítem, hogy 2016. november 30-át követően a jogalkotó nem is volt címzettje változtatásra kényszerítő alkotmánybírósági rendelkezésnek [vö.: 21/2016. (XI. 30.) AB határozat]. Azóta közel 10 év telt el. Ehhez képest pedig a kérdés valójában az, hogy a 2017. évi XXIX. törvény szerinti módosítással beállt és fennálló jogállapotban a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat és a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat szerinti alkotmányos követelmény számonkérése indokolt-e a hatályos jogot alkalmazó bíróságon.
- [161] 5. Az Alkotmánybíróságnak a nyomozási bíró kizártságával kapcsolatos beavatkozási igénye, illetve felfogása – álláspontom szerint – külső kényszerrel nem igazolható. Az Emberi Jogok Európai Bírósága – a bíró pártatlansága, kizártsága tárgya kapcsán – a sérelmezett esetek megítélésében kettős, mégpedig szubjektív és objektív megközelítésű tesztet alkalmaz.
- [162] Elsősorban vizsgálja az eljárt bíró konkrét magatartását az ügyben. Azt hogy, volt-e olyan megnyilvánulása, amelyből a pártatlanságának hiányára lehet következtetni; ezt a folyamodó egyáltalán sérelmezi-e. A bíró személyes pártatlanságát vélelmezni kell az ellenkező bizonyításáig. Ezt követi az objektív megközelítés, annak vizsgálata, hogy függetlenül a bíró személyes magatartásától, a folyamodónak volt-e jogos, indokolt, objektíve igazolható oka a pártatlanság hiányának feltételezésére. Ehhez a Bíróság részletesen vizsgálja, hogy az adott jogrendszer szabályai szerint a bíró korábban milyen jellegű eljárásban, milyen feladatokat látott el, és milyen annak a szervezetnek a belső felépítése, amelynek keretében a pártatlanságát kétségesse tevő döntések születtek.
- [163] Ehhez képest arról van szó, hogy az 34/2013. (XI. 22.) AB határozat és a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat esetében is, értelemszerűen az eljárás mikénti szabályozása nyomán, vizsgálata mentén – objektív indokkal, vagyis az imént említett eljárásjogi és szervezetjogi szempontok tüzetes vizsgálata alapján – kellett volna, kellene, hogy eljusson az alkotmányos követelmény megfogalmazásáig. [S annak a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban való, illetve általi értelmezése sem lenne másképp olvasható.]
- [164] Ehhez képest pedig jelentősége van (kellene lennie) annak, hogy milyen objektív – a szabályozásban rejlő – oka van a pártatlanság sérelmének, illetve a pártosság vádjának. Ennek vizsgálatával mindmáig, s most is adós maradt az Alkotmánybíróság.

- [165] 6. Változatlanul nem látom alátámasztottnak, hogy a bíró különböző perjogi és szervezetjogi helyzete miért nem szempontja, illetve miért közömbösíthető szempontja a pártatlanság vizsgálatának. Önmagában az azonos eljárási szabályokból nem következik, hogy azok különböző perjogi állású alkalmazója azonosnak tekintendő. Kétségtelen, hogy a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat közömbösítette a nyomozási bíró és az őt jogorvosló bíró között meglévő perjogi és szervezetjogi eltérést, s ehhez képest fogalmazta meg az alkotmányossági elvárást. A jogalkotó – elfogadva az Alkotmánybíróság ebbéli álláspontját – módosította a jogot, s a nyomozási bírót jogorvosló bírót is kizárta (vö.: 2017. évi XXIX. törvény, illetve 2017. évi XC. törvény). Viszont itt megállt a jogalkotás, amit indokolatlannak tartom alkotmánybírósági intencióval illetni (vö.: Határozat Indokolás IV. pont zárómondata).
- [166] 7. Változatlanul nem tartom megalapozottnak önmagában azt a feltevést, miszerint a pártatlanság kétségessége címén a jövőbeli érdemi (bűnösség és büntetés kérdésében való) döntésből kizárás objektív, feltétlen alapját jelenti a bárminemű korábbi találkozás az üggyel, mivel az eleve az ügybe merülést jelent. Másképpen szólva nem tartom megalapozottnak azt a feltevést, hogy a bíró kizárásának objektív, törvényi okával eleve azonos – s eleve a pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog sérelmét jelenti – a bíró bárminemű korábbi találkozása az üggyel.
- [167] 8. Kétségtelen, hogy az Alkotmánybíróság a gyakorlatában a vád előtti és vád utáni szakasz között látja az érdemi cezúrát. Ez azonban formális megközelítés. Figyelmen kívül hagyja, hogy a magyar büntetőeljárásban a vád előtti bírói tevékenység, feladat (a titkos információgyűjtés engedélyezésének tárgykörét ide nem értve) alapvetően nem a nyomozás, a nyomozó hatóság érdekét, hanem éppen annak kontrollját szolgálja. A vád előtt eljáró bíró (nyomozási bíró és őt jogorvosló bíró) nem válik a nyomozás részévé, sem jogállását, sem perjogi helyzetét, sem pedig szervezeti beosztását illetően.
- [168] A nyomozási bíró és különösen az őt jogorvosló bíró nem válik a nyomozás, illetve a jövőbeni vád szolgálójává. Feladata változatlanul bírósági, bírói feladat. Amint a törvény kifejezetten – a nyomozási szakasztól elkülönített Tizenkettedik Rész szerinti szabályozásában – írja „A vádemelés előtt a bíróság feladatait elsőfokon a járásbíróságnak a törvényszék elnöke által kijelölt bírója nyomozási bíróként látja el” (vö.: Be. 463. §). A nyomozási bíró szerepe épp az, hogy a bírói létevel biztosítsa a vád előtti helyzetben is az egyén alapjogának érvényesülését. Ezzel szemben a vádemelés előtti és vádemelés utáni szakaszra való formális kettéosztás világosan azt jelenti, hogy nem így tekintünk rá. Bizalmatlanok vagyunk iránta, pártatlansága fennmaradása iránt kétséget támasztunk.
- [169] A valódi, nem formális, hanem tartalmi cezúra az (lenne), hogy a korábbi, a vádemelés előtt, s értelemszerűen nem bizonyosság, hanem valószínűség alapján hozott döntése

valóban elígérkezést jelent-e a későbbi, vádemelés utáni, s már a bizonyosság alapján hozott, a bűnösség kérdésében való döntése vonatkozásában.

[170] 9. Az Alkotmánybíróságnak a formális alapon való cezúra felfogása alapján kirajzolódik a bírói kar (populáció) megkülönböztetése, vádemelés előtti és vádemelés utáni szakaszra bontása. Álláspontom szerint ennek sem kiindítója, sem generálója nem lehet az Alkotmánybíróság. Lévéen ez mind perjogilag, mind szervezetjogilag a jogalkotás megfontolásának felelőssége. A Határozat indokolása is kitér erre, mint igazgatási munkaszervezési kérdésre. Ez azonban – álláspontom szerint – épp a nem tisztázott tartalmi alapok következménye, s nem pedig olyan ok, aminek az alkotmánybírósági döntés szempontja kell legyen (viszont kétségtelen „járulékos veszteség”).

[171] 10. Változatlanul spekulatívnak és nem pedig perdöntőnek tartom azt a vélekedést, feltevést, hogy a letartóztatás kérdésében döntő bírónak a letartóztatás általános feltételéről (értsd a megalapozott gyanú létéről, illetve a gyanú megalapozottságáról) kellene mérlegeléssel állást foglalni, s ekként már az ügybe merülés, a „végső elígérkezése” megtörtént. Nem az a perdöntő kérdés, hogy formailag mely eljárási szakaszban jár el a bíró, hanem az, hogy a csupán valószínűség alapján hozott döntése valóban elígérkezést jelent-e a későbbi, vádemelés utáni, s már a bizonyosság, a bizonyítás alapján hozott, a bűnösség kérdésében való döntése vonatkozásában.

[172] A valószínűségi alapon hozott bírói döntés esetében (ide nem értve a nem a bizonyíték fennmaradását, hanem eleve a gyűjtését célzó döntést) a bírónak abban a tudatban kell eljárnia, hogy az ilyen döntése szükségképpen feltételes, így szükségképpen készen kell lennie arra, hogy a tárgyalás, a bizonyítás eredménye alapján elfogulatlanul és előítéletmentesen döntsön. [vö.: 67/1995. (XII. 7.) AB határozat, ABH 1995, 346, 348.]

[173] Ennek vizsgálatával az Alkotmánybíróság adós maradt. Adós maradt annak részletes vizsgálatával, hogy a büntetőeljárás adott rendszerének szabályai szerint a bíró korábban milyen jellegű eljárásban, milyen feladatokat látott el, és milyen annak a szervezetnek a belső felépítése, amelynek keretében a pártatlanságát kétségessé tevő döntése született.

[174] 11. Az Alkotmánybíróság számára – álláspontom szerint – nem az a feladat, hogy az adott jog rendszerén szisztematikus változás igényét keletkeztesse, hanem az, hogy feloldja az adott jog rendszerén belül felvetődött alkotmányos aggályokat. Kétségtelen, hogy a jelen ügy az „alkotmánybírósági perbe vitt igény” szempontjából minden korábbihoz képest nagyobb jelentőségűvé. Az alapügy perjogi helyzete közvetlen jogerő előtti, sok vádlottas ügy, sok cselekményes (egyesített) ügy, több

mint 10 évvel ezelőtti vádemelés (értelemszerűen még régebbi elkövetés), ami 2024. augusztusában érkezett a másodfokra, az indítványozóhoz. Aki pedig az indítványával egyidejűleg a másodfokú eljárást felfüggesztette. Érthető az indítványozó veszélyérzete, hogy nem akar „lesre futni”, hiszen ő a jogerő perjogi jogosultja (s mint ilyen a Kúria eljárásjogi revíziójának tárgya, avagy szenvedője, akár felülvizsgálat, akár esetleges harmadfok nyomán).

[175] Ez méltányolható szempont, ám olyan kérdésben, hogy mit kell egy bírósági határozat érvényessége feltétlen feltételének tekinteni valójában nincs „kis ügy”, avagy „nagy ügy”, ez nem lehet perdöntő, a már kifejtettek szerint jogi alapok tisztázottsága viszont nem lehet közömbös.

[176] 12. Megemlítem, hogy az indítvány felveti azt a perbírói gyakorlatban eddig háborítatlan, nyugvóponton lévő, s 3001/2025. (I. 21.) AB határozatban is rögzített „ügy” fogalom meghatározást, amit az indítványozó problémásnak tart. Változatlanul nem gondolom, hogy alkotmányossági kérdés, meghatározás tárgya kell legyen, hogy az elsőfokú eljáráshoz képest a másodfokú és harmadfokú eljárás, a másodfokú eljáráshoz képest a harmadfokú eljárás, a jogerő előtti eljáráshoz képest a jogerő utáni eljárás (stb.) külön szakasza-e a büntetőeljárásnak. Ennek hagyományos felfogása régóta kialakult (amint annak is, hogy mit kell tekinteni az ügy fogalmának, avagy a büntetőeljárás indulása időpontjának), indokolatlan abba kívülről beavatkozni, rendet tenni. Nyilvánvalóan ennek alapulvételével rendelkezik a Be. a bíró kizárása eseteiről akként, hogy nem formális szempont alapján (önmagában valamely eljárási szakaszban való bármely eljárási cselekvés alapján), hanem tartalmi alapon zár ki, az „elbírálásban”, avagy „határozat meghozatalában” való részvétel miatt [vö.: 14. § (3) bekezdés b)–e) pont (4)–(6), (7) bekezdés].

[177] 13. Végül megemlítem, hogy az Alaptörvény védelme minden bizonnyal akkor indokolt, ha van sérelem. Jelen ügyben azt nem látom sérelemnek, hogy az indítványozó – józan felfogása szerint – a jövőbeni esetleges hatályon kívül helyezését vegyük sérelemnek (miközben indítványának aggályai valósak). Az alapügy egyéb érintettjei pedig ilyen sérelmet nem éreztek. Talán az is járható út, ha valamely fél kizárás iránti bejelentést tesz, amiről majd egy másik tanács dönt, s a hatályos jog alapján mérlegre teszi a kizárásra apelláló érveit.

[178] Ennek – kétségtelen meglévő perjogi – lehetősége sem a jogbiztonság ellenére való. Ami egyben azt is jelenti, hogy az ilyen kérdések, aggályok adott ügy(ek)beni jelentőségének, nem csupán formai, hanem tartalmi – a büntetőeljárás kiegyensúlyozott rendszerén alapuló – vizsgálata alapján való gondolkodás indokolt, mind perjogi, mind alkotmányjogi szempontból.

Budapest, 2025. november 18.

*Dr. Márki Zoltán s. k.,*

alkotmánybíró

*Dr. Patyi András* alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [179] 1. A tárgyalt ügyben képviselt álláspontom alapja az volt, hogy alapvetően nem értettem egyet azzal a korábbi alkotmánybíróági döntésekben (vagy azok relatív felidézésével) kialakított megközelítéssel, mely szerint eleve, abszolút, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó feltétlen követelményként kizárt lenne a büntetőeljárás későbbi, érdemi, a vád tárgyáról való döntés meghozataláról szóló szakaszából az a bíró, aki a büntetőeljárás bármely korábbi, azaz nem bírói szakaszában bíróként eljárási cselekményt végzett.
- [180] Ebből (is) adódóan nem támogattam az Alkotmánybíróság 3001/2025. (I. 21.) AB határozatát sem, amely következtében már az eljárás bármely korábbi szakaszában, bármely vonatkozásban, bármely terheltre nézve eljáró bíró az Alaptörvényből fakadó módon kizárt lenne az ügy elintézéséből pusztán az iratok egy részének a megismerése alapján. A bíró vádemelést megelőző eljárása nem eredményezi automatikusan az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése részjogosítványának sérelmét. Az eljáró bíró nem válik pártatlanná, a terhelt bűnössége tekintetében objektíve (kényszerítő módon) elfogulttá pusztán abból a tényből eredően, hogy az ügy iratait vagy azok egy meghatározott terheltre vonatkozó részét megismerte.
- [181] A fenti meggyőződésem alapján támogattam az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatának felülvizsgálatát. A precedensbíráskodás (és így az Alkotmánybíróság által folytatott ún. kartális precedensbíráskodás) lényegét az ügyek állandó és alapos összevetése (s ha kell megkülönböztetése – *distinguishing*), a korábban meghozott döntési tartalmak alapos elemzése és azokból az ügyre feltétlenül vonatkoztatható követendő tartalmak (az ún. *ratio decidendi*) kiválasztása és az egyéb megállapítások (*obiter dicta*) gondos elkülönítése jelenti. Amennyiben az feltétlenül szükséges, az Alkotmánybíróság korábbi döntését felül kell, hogy bírálja (*overruling*). Az Alkotmánybíróság nem válhat olyan korábbi gyakorlatának (vagy a gyakorlat egyes elemei, mondatai) rabjává, amely a jogalkalmazást – nem csak, de kifejezetten a nagy kiterjedésű, sok terheltes ügyekben – ilyen módon nehezíti meg úgy, hogy a pártatlanság hiánya nem feltétlenül megalapozott.
- [182] 2. A fenti gondolatokkal kiegészítve csatlakozom *Dr. Handó Tünde* alkotmánybíró és *Dr. Márki Zoltán* alkotmánybíró párhuzamos indokolásához.

Budapest, 2025. november 18.

*Dr. Patyi András s. k.,*  
alkotmánybíró